

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Ronda de Sant Pere, 3 (Llibreria Catalònia) - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VII. Núm. 348-Barcelona, dijous, 17 d'octubre de 1936

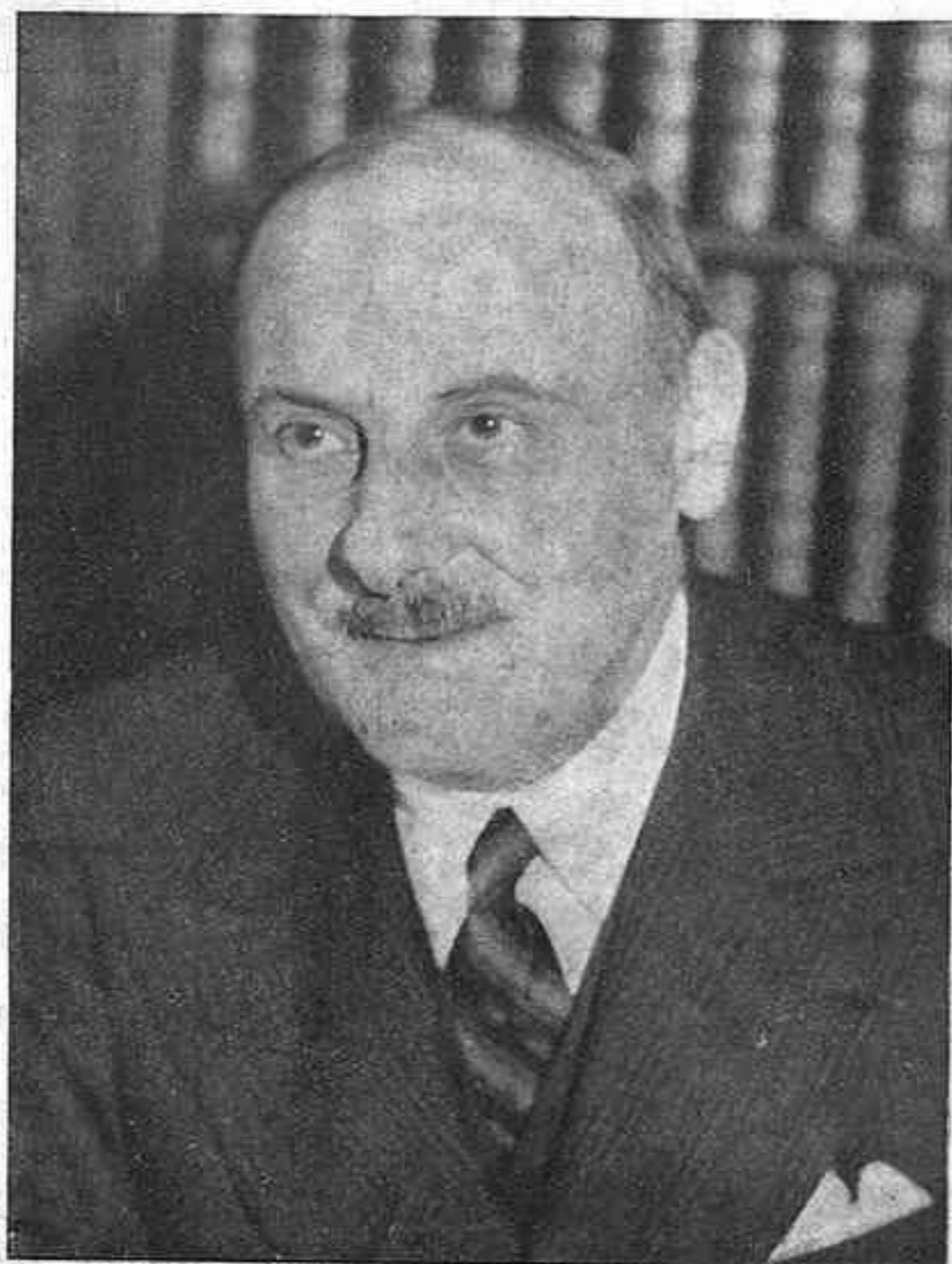
A la pàg. 2: Guerra d'or sota un sol tropical. Amb la caravana de municions, cap al front, per Ladislav Farago.
A la pàg. 3: Cues del 6 d'octubre. El llibre 'del Sr. Dencàs, per Fermí Vergés.
A la pàg. 4: Apreciacions que no voldríem veure confirmades, per Carles Soldevila.
A la pàg. 6: Catalunya i Abissínia. Alfons IV i el Negus, per Martí de Riquer.

UN INÈDIT D'HENRY DE JOUVENEL

Màximes polítiques

Henry de Jouvenel, mort fa pocs dies, entrà tard en la política. La idea tenia per a ell més interès que el resultat, l'apassionava més la discussió diriem acadèmica dels problemes socials i polítics que no pas la lluita de grups, mancat com estava d'esperit de partit. Fins a 1921, quan ja tenia quaranta-cinc anys, no fou elegit senador, afiliat a l'esquerra democràtica.

L'any següent fou ministre d'Instrucció pública del ministeri Poincaré; més tard havia de tornar-ho a ésser, de les Colònies, del gabinet Daladier. Entremig, fou delegat diverses vegades a Ginebra. En 1925 anà a Siria, com successor de Sarraïl, on desenvolupà en dos anys la tasca més eficaç que hagi fet mai França en aquell país del qual té el mandat. De gener a juliol de 1933 ocupà l'ambaixada al Quirinal i féu més que ningú pel reacomodament franco-italià.

Henry de Jouvenel

A la mort, ara ja un any, de Barthou, víctima, amb el rei Alexandre de Iugoslàvia, de l'atemptat de Marsella, Jouvenel el succeí en la presidència de l'Associació de Periodistes Parisencs, i poc després la Casa dels Periodistes, també de París, el cridava a la seva presidència.

Periodista, Jouvenel fou l'autor de la idea, llançada en un article del Matin, d'honorar la memòria del Soldat Desconegut. Més tard, per a reaccionar contra el culte als morts, fundà la Revue des Vivants. Deixa els següents llibres: Vie orageuse de Mirabeau, Pourquoi je suis syndicaliste, L'économie dirigée, La paix française, Huit cents ans de révolution française. En aquesta darrera obra estudia les transformacions socials i la progressió constant de les diverses revolucions acceptades o combatudes pels reis reformadors, més atent a copsar la lògica interior dels canvis aparents i llur línia general, que no pas a descriure els fets externs com coses sense lligam.

Avui, en ocasió de la seva mort recent, MIRADOR s'honora publicant un text del que ha estat qualificat d'ambaixador de la intel·ligència i d'ambaixador gentilhome, que no serà publicat a França, formant part d'un volum, fins l'any que ve.

La força del sistema parlamentari no descansa sobretot en les lluites oratòries que es descabdellen en l'interior dels Parlaments; s'exterioritzen molt més en la influència que el Parlament exerceix en la vida de fora d'ell, la vida quotidiana del país.

El text, la lletra, de la llei no ho és tot. L'art d'aplicar-la, d'ajustar la rigidesa de la llei a la varietat tan desimbolta i flexible de la vida, això és precisament el que reforça d'una manera especial les forces de la societat.

Les baralles polítiques tenen sempre l'inconvenient de crear màrtirs. I els màrtirs presenten l'inconvenient de tenir dret a reparacions. El problema de les reparacions sempre és extremadament difícil de resoldre.

Quan un francès ingressa en una agrupació professional, no ho fa pas per a defensar els seus interessos materials, sinó per a defensar els anhels comuns de tots els homes. Quan lluita, no ho fa pel seu país, sinó per una qüestió de principi. L'estranger té tota la raó de considerar aquesta actitud dels francesos com un engany contra ells mateixos. Sigui com sigui, el nostre caràcter nacional és així.

La vida econòmica moderna es troba, per totes bandes, voltada per les fronteres nacionals. El nostre temps no aconseguirà de resoldre cap dels problemes amb els quals s'ha d'encarar, si no es sotmet decididament al deure de la col·laboració internacional.

Quantes sorpreses que ens dona observar que poc s'influeixen els pobles entre ells! Són inútils els esforços d'acostar-los per mitjà del telègraf, del telèfon, del ferrocarril, de la premsa! Cada poble manté la seva fesomia pròpia, en el camp polític s'entusiasma amb les idees de caràcter local, sense ni preocupar-se del que pot fer o fa el veí. No hi ha res més insensat, en política estrangera, que les declaracions d'amor.

Però, al cap i a la fi, les declaracions d'odi no tenen pas major força ni major duració. Els pobles oblidien tan de pressa! S'enderroquen aliances, el remolí de les passions giravolta; la història està plena de reconciliacions i d'imprevistos canvis d'escena.

En comptes de tancar la nostra política en el vell marc europeu dintre el qual cadascú no pensa — sia amb simpatia, sia amb aversió — sinó en el que fa el seu veí més pròxim, hauríem de reconèixer en el

Els Dijous — Blancs

Quan el Torrat pujava a la tarlana, cada migdia, per tal de conduir sis passatgers al poble veí, li semblava que sortia vers un país de somni, perquè tots competien a pintar-li les gestes meravelloses dels minyons que havien fet el cop de cap d'anar-se'n a terres antillanes: aquell manobre que tot just guanyava sis rals ací, ja era soci allà d'una tenda de queviures; el xaval que arplegava fems a la carretera havia escrit que acabava de comprar un ingenio, i el fill del taverner, que es moria de gana, donava feina a més de cent homes en una llicoreria. De tornada, el Torrat desenganxava el cavall i plantant-li una palçada a l'anca, li deia: «Em sembla, Xato, que aviat et deixaré.» Una tarda, la pagesa que anava per compres, l'encarregat de treure les cèdules i pagar les contribucions, l'herbolari i venedor d'aiguana, el viner, el registrador de la propietat i el gitano esperaven inútilment a la porta tancada de l'agència. L'agutxil s'acostà al grup i explicà que el Torrat havia plegat el ram i que, aquelles hores, ja vogava en un bergantí-goleta i enmig de carregaments d'oli, ametlles, garrofes, arròs, sabó, malvasia, aiguardent, anísat doble, julles de sabre de cavalleria i d'espasa de tall. Durant els tres mesos i escaig que trigà el fragil bastiment a tocar el port de la destinació, la imaginació del Torrat recorregué totes les possibilitats d'enriquiment, i en desembarcar s'endinsà pel mont sense deixar rastre.

La família demanava constantment a les seves coneixences relacionades amb aquell país que procuressin indagar l'indret on havia anat a parar el Torrat, però passà molt temps sense que ningú en sabés donar raó. Al cap de quinze anys, un parent dels preguntats escriví: «Quan ja ni em recordava que al món fos, he topat amb el Torrat, més ben dit, l'he descobert, perquè ni els seus mateixos amics l'haurien reconegut. I el que m'ha donat la clau de la seva personalitat ha estat la seva indumentària: figureu-vos que porta un vestit de saca en el qual encara es poden llegir les lletres del nom de la sucrera. Però el bo del cas és que tothom diu que és tan ric. M'han contat que, primerament, féu les feines més baixes i diverses i que, tot d'una, visqué mig retirat. Els uns afirmen que es dedica a l'usura prop dels botiguers que, havent esgotat el crèdit per desbordar tres vegades els noranta dies, no saben on agafar-se: els presta diner al cinquanta per cent i de mica en mica es va fent comanditari d'infinitat de comerços, quan no l'amo mateix. D'altres no sé què s'empeguen de tràfic de dones, però no ho crec. Hi ha qui assegura que el Torrat ja vida amb una mulata, per bé que es limita a passar-li un tant i encara l'ha obligada a declarar en un document que no li podrà reclamar mai res.»

Totes les boques del llogarret nadiu anaren repetint que el Torrat era tan ric, fins que, al cap de cinc anys més, atret pels clams sentimentals dels seus familiars, hi comparegué per a passar-li un parell de mesos. La satisfacció dels nebots i cosins, demostrada als ulls de la gent, es parà en sec. A una entrant-i-vinent un familiar li confessà en la intimitat: «El Torrat s'ha tornat un home la mar d'estrany: al matí, s'estira en una cadira, nu de pell a pell, i vol que el regui durant mitja hora; dina i sopa amb els seus ficals dintre l'aigua i un dia per l'altre es fa aplicar pegats de fang als ronyons. Si no fos un home tan ric com diners, ja l'hauríem engegat a aida!» El Torrat s'embarcà novament sense dir on anava. La idea d'heretar els béns del Torrat creixé entre els nebots i cosins a mesura que la seva fama de milionari, però el Torrat llegí la quarta part de la seva fortuna a un club espiritista i les tres quartes parts restants al mateix club amb ordre de guardar-les-hi per a quan ell torni. — S.

HENRY DE JOUVENEL

lització de la qual ajornava la religió per a després de la mort, substituint així el somni de la vida futura pel de l'Estat futur, d'una realització que sembla més pròxima.

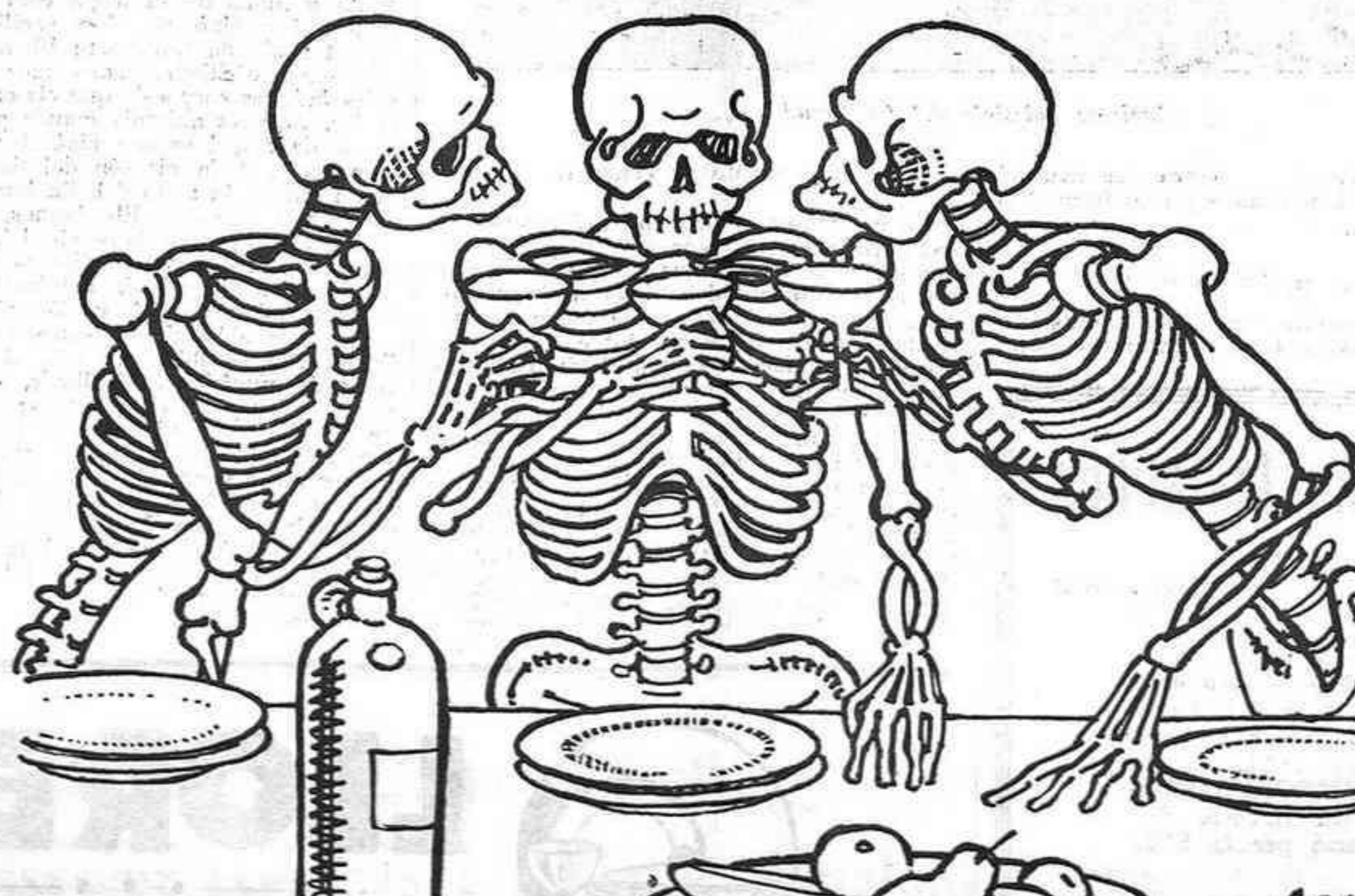
No anem pas a educar els nostres fills en la creença que a les fronteres del nostre país comença una selva verge.

La religió és un poder internacional que l'esperit laic ha de respectar, almenys perquè aquell poder és un fet

Avui dia, el secret de l'art de la política potser consisteix a renunciar a l'art dels secrets.

La burgesia intel·lectual que fou la substituta de l'aristocràcia, en qualitat de classe dirigent, veu com darrera seu puja una nova classe que es troba més sota la influència de la fàbrica que no pas de l'escola, i en la qual fan més efecte els problemes econòmics que no pas els polítics.

El que cal és no obligar aquesta darrera classe a fer una revolució per assolir el seu lloc sota el sol.

TOTS SANTS

Però... això no és pas el pacte del Ritz, sinó el pacte del R. I. P.!

MIRADOR INDISCRET

Xifres

Ara que s'acaba el bienni de les eleccions de novembre de 1933 que varen donar el triomf a les dretes com una reacció contra el desori del bienni dels partits d'esquerra, val la pena de fer un resum de com s'han format els governs de la República i com han assegurat l'estabilitat ministerial per al major ordre de l'administració. Heus ací el resum:

Bienni d'abril 1931 a setembre 1933

Presidents: Alcalá-Zamora, Azaña. Aquest va formar tres governs. El primer per dimissió d'Alcalá-Zamora; el segon, per l'elecció del president de la República, i el darrer per reforma de composició.

Ministres que van actuar durant el bienni, comproent els dos presidents: 19, que són: Albornoz, Barnés (Domingo), Carner, Casares, Companys, De los Ríos, Domingo, Franchy Roca, Giral, Largo Caballero, Lerroux, Martínez Barrio, Maura, Nicolau, Prieto, Viñuales i Zulueta.

Període de dissolució de les Constituents: setembre a novembre 1933

Presidents: Lerroux, Martínez Barrio. Ministres nous que actuaren en aquest període: 16, que són: Barnés (Domingo), Botella Asensi, Del Río, Feced, Gómez Paratxa, Gordón, Guerra del Río, Iranzo, Lara, Palomo, Pi i Sunyer, Rico Abello, Rocha, Samper, Sánchez Albornoz i Santaló.

Bienni desembre 1933 a octubre 1935

Presidents: Lerroux (aquest ha format cinc governs per reforma de composició), Samper, Chapaprieta.

Ministres que han actuat procedents del període anterior: 9, que són: Del Río, Iranzo, Lara, Lerroux, Martínez Barrio, Rico Abello, Rocha i Samper.

Ministres nous que han actuat juntament amb els anteriors: 35, que són: Abad Conde, Aizpín, Alvarez Valdés, Anguera, Benayas, Cantos, Casanueva, Cid, Chapaprieta, De Pablo, Dualde, Estadella, Gil Robles, Hidalgo, Jalón, Jiménez Fernández, Lucía, Madariaga, Marraco, Martínez de Velasco, Masquelet, Orozco, Pareja Yébenes, Pita Romero, Portela, Prieto Bances, Rahola, Royo Villanova, Salas (almirall), Salazar Alonso, Salmón, Vaquero, Velayos, Villalobos i Zabala.

Resum de nombres

Bienni abril 1931 a setembre 1933	19 ministres
Període de dissolució Constituents: set. a nov.	18 »
Bienni desembre 1933 a octubre 1935	44 »
	81 ministres

Per a la gent sensata, la que vol per damunt de tot l'ordre i la bona administració, creu que el bienni catastròfic, del garbuix i del no saber-se entendre, és el primer que, amb governs formats per tretze membres, va assegurar la continuïtat de les funcions governamentals amb el nombre total de 19 ministres. El període del bon ordre, de la regularitat, i sobretot, de l'estabilitat ministerial que és la primera garantia de bon govern, comença quan, per un gest heroic, la gent sensata va fer desaparèixer els homes del terrible bienni. En un període de tres mesos, es varen assajar els mèrits de 16 ministres nous, i en el segon bienni que va començar després d'aquest breu període i que ara acaba, han passat pel govern només 44 ministres, dels quals 35 són nous de trinxera.

Un rumor com una casa

Es un rumor que comença a circular per Barcelona, segons el qual, en el llibre tot just aparegut del vigatà Dencàs, hauria col·laborat, no se sap en quina mesura, el no menys vigatà Manuel Brunet. Els que ho fan córrer, perquè no se'ls digui que parlen per parlar, assenyalen coincidències, semblances, imponderables, que recolzen llur afirmació.

Un dibuix abissini

Què va passar amb La Veu de dimarts de la setmana passada, que va desaparèixer de pertot? Senzillament, reproduïa un dibuix abissini, per a demostrar les brutalitats que aquests bàrbars d'etiops cometrien amb els italians que els caiguessin a les mans. El dibuix precisava una brutalitat d'aquestes, o, millor dit, tres brutalitats d'una mateixa mena. Es tractava... (com ho diem?)... de la conversió de tres italians en aptes per a cantar a la Capella Sixtina. En vulguem de queixes! Això és pitjor que presentar Lady Lou!

Café, copa i puro

Els ex-recents correligionaris de l'Anguera, en lloc de doidre's de la baixa d'una personalitat tan rellevant, es dediquen a demagregar-lo i ara fan córrer que, de temps immemorial, es passa les nits tancat al seu despatx amb una tassa de café darrera l'altra, copetes de conyac i rosegament inabordable de taxes.

—Puede usted creerme: el alba le sorprende con la colilla en la boca!—assegurava el senyor Rodrigo de Emo a un afiliat.

Presentació

Rodrigo de Emo és un home gairebé inèdit a la voracitat política i això que ocupa un lloc cimejador a A. P. C. Vés qui ho diria: és el secretari general. Hi ha qui afirma que la poca popularitat de Rodrigo de Emo obeeix a la tàctica que s'ha imposat de passar desapercbut mentre s'encimbera i els altres tot fressejant resten a l'esquadrà.

—No soy hombre de ajeteo!—deixà anar tot somrient i temerós d'empolisar-se.

Confessió de part

El senyor Rodrigo acostuma a preguntar a tots els que se li acosten: —Procede usted del campo monárquico, verdad?

Per un regular, la resposta és afirmativa, però l'altre dia es trobà amb un ex-radical que, fora de si, li replicà: —Qué se ha creído usted, so fino? Habla usted con un republicano histórico!

El senyor Rodrigo s'enrojolà com una magrana.

Entre l'espasa i la paret

La senyora Camila Vigo de Delàs, presidenta de les japs, estava tota consirosa a la darrera reunió celebrada per a activar la propaganda sobre el carnet electoral.

—Qué le ocurre a usted, doña Camila? —gosa a preguntar-li la gentilíssima senyora de Coll.

—Nada, hija. Ya ves a qué nos conduce la política: estamos haciendo de electoras cuando nuestro pensamiento está en Roma, al lado de la marquesa de Montsoll!

—Diga porque ostenia usted un cargo; de lo contrario...

Tirant al dret

En efecte, són algunes les japs que han assistit a les noces de l'ex-infant don Joan amb Maria Mercedes, filla dels comtes de Caserta, encara que s'han afanyat a advertir que hi anaven amb caràcter particular. Una d'elles, però, ja entrada en anys, declarà rodonament:

—No dectis que nuestro partido no es más que un paréntesis? Pues rompo el paréntesis, y en paz!

Comarcalisme

Al film documental sobre Abissínia que projectaven al Savoy hi sortien uns poblets emblanquinats i uns campanarers jolius que trencaven el cor a més d'un foralistas i vivaven la curiositat dels comarcalistes irreductibles:

—Mira, tu: sembla Cala Forn!
—I aquell llogarret, Sant Pere de Ribes!
—Guaita, l'Arboç!
En acabar, aparegué un etiop tocant la gralla, amb tot d'etiopets saltant i ballant. Joan Amades, més aviat contrariat, digué: —No sé ben bé si posar-me content...

Sempre tan objectius

El Debate té una manera de parlar de la guerra feixista contra Abissínia que és la mar d'original: «Fuera de esto, hay el telegrama del Negus denunciando la violación de su territorio por las tropas italianas en el monte Mussa Ali, casi en la frontera de Somalia francesa. Es una montaña de cierto respeto que debe de estar en territorio etiope, porque el Tratado de delimitación de fronteras de 1908 señala la línea fronteriza a sesenta kilómetros del mar. Pero éste fue uno de tantos Tratados como no fue posible llevar a la práctica...»

I el dia que hagué de donar compte de la votació a Ginebra de les sancions econòmic-

GUERRA D'OR SOTA UN SOL TROPICAL

Amb la caravana de municions, cap al front

financeres, els grans titulars de costum que encapalen la primera pàgina es limitaven a anunciar precisament:
«Austria y Hungría se han negado a votar la aplicación de las sanciones.»

L'imprevist

Bermúdez Cañete, enviat especial d'El Debate a Addis Abeba, creu que *utiendiendo en cuenta la cantidad de aviones con que cuentan los italianos, y hasta la indumentaria blanca—que tanto aumenta su visibilidad!—de los abisinios, la actuación de pequeñas masas en escaramuzas guerrilleras se hace muy difícil en la montaña...*
—Aquest Bermúdez no comptava que els abissinis també saben lluitar nus de pell a pell!—remarcà En Miquel Capdevila amb la informació de la reconquesta d'Adua als dits.

Interessos contraposats

Després de set ajornaments, En Cambó s'ha decidit—per fi!—a inaugurar el local de la Lliga de Sitges, capaç per a no més de cinquanta persones. En veure el temps boirós, els directius posaven cara de prunes agres, però el conserge no sabia amagar la seva satisfacció i, a còpia de preguntes, l'home s'explicà:
—Com que no em voleu pagar l'aigua, m'he de refiar de l'aigua del cel!

Bloquistes

Entre els que prometeren assistir a l'acte lliguer hi havia el conegut radical senyor Miquel Teixidor, propietari de la casa on s'estatja la Lliga sitgetana:
—Ara, no cal que em preguen; a fi de comptes, tots col·laborem a l'obra del govern... I, a més, ja ha dit don Ale que En Cambó té un cor tan profund!

Els immortals

Els acadèmics de Belles Arts es solen reunir a casa llur president, el darrer plançó dels Comillas i dels Güell. A la sentada darrera Apelles Mestres percebé la veu del camarada Bassegoda sense haver-ne percebut l'entrada a la sala. Això és inconcebible per a l'autor de *Granizada*; tant, que un cop finalitzada la sessió el dibuixant anà a dir-li que a l'anciana arquitecte per tal d'incorpore-lo. I s'estableix aleshores el diàleg següent:
—Bé..., home! Has entrat sense dir-me ase ni béstia. Abans la gent tenia més educació...
—Ja veuràs: estava començada la sessió, i per això no t'he dit res, a fi de no destorbar...
—Bé..., bé...: a mi no em vinguis amb argücies..., entens?... no amb Abúrcies, amb argücies!
—Va..., va...: l'Abúrcies ets tu!
En aquest moment arriba el president a descompartir els disputadors amb una rutilant copa de xerex; i la sang no arriba al SEPU.

«Commedia dell'arte»

El llanternista de *La Veu* és un improvisador impagable: li donen el tema de la inexistència d'Acció Catalana Republicana i el minyó vinga inventar anècdotes i més anècdotes per tal d'explotar, com el xat-latà, la credulitat pública.
—Aquest noi em fa l'efecte dels venedors d'objectes de duble!—exclamava un lector del vintè eco sobre el mateix assumpte.

Propaganda a la sitgetana

Diuenge passat, *El Eco de Sitges* observava els seus lectors amb la següent joia poètico-publicitària:

DE ETIÒPIA

Buenos días Haile Selassí, invicto y noble Emperador, calcad vuestros imperiales pies con borcegui marca Tractor.

Así, una buena mañana, le decía su criado más fiel: son fabricados en España, en la casa R. Termes Junyent.

Gracias, mi fiel y leal servidor, dijo el Negus sonriente y feliz, procura otro par, tipo Sport, para mi esposa la Emperatriz.
J. CASTELLNOU

Potser és arran d'aquesta feta que el negus ha decidit anar amb peus... de plom.

Poetes locals

A *El Eco de Sitges* es veu que hi són tolerades les expansions poètiques—és un dir—més tràgicament amateurs. Heus ací el començament d'un cant a la Mediterrània intitulat *Mare nostrum* publicat recentment a primera pàgina:

Boga, boga pensamiento sobre las olas de azul, boga, boga pensamiento, boga, hacia el cielo de luz donde sonríe el perfil de la luna virginal, bajo el manto destumbrante del astro Rey, triunfante, boga, boga pensamiento.

Els que afirmen que la Mediterrània mai no s'havia vist tan compromesa, ja saben per què ho diuen.

Carretera de Jima.

El cel està cobert de núvols negres i feixucs; d'un moment a l'altre esperem la freqüent pluja dels tròpics. Els nostres cavalls també senten que el temporal s'acosta i ens porten galopant a la pròxima duana. L'horitzó és fosc i amenaçador. El nostre ànim

del tron i amb ell tots els presents. Etiòpia espera amb gran solemnitat l'arribada d'uns quants vagons d'armes de foc i caixons de cartutxos.
A poc a poc, com si estigués molt per damunt de la situació, entra el tren a l'andana. Els soldats corren d'un vagó a l'altre, els funcionaris de la duana van obrint les por-

només en vénen 750, de manera que una sola persona o un feble burret pugui transportar-la. Totes les caixes vénen ja preparades per al transport en caravana.
Moscos d'andana, àrabs tots, descarreguen dels vagons unes caixes més grosses. En cada una hi ha 25 màusers del calibre 7/9. Molt de pressa en surten 800 dels vagons. Etiòpia acaba de rebre 20,000 fusells de la fàbrica belga F. N.

DOS VAGONS ESPECIALS

Hi ha dos vagons rodejats d'una guàrdia especial. El ministre de la Guerra, Dedeschmatsch Mangasha, trenca personalment el precinte metàl·lic d'un d'ells i soldats seleccionats es dediquen a descarregar 400 caixes de metralladores que vénen de Txecoslovàquia.
El ministre de Comerç, Ato Makonnen, examina els documents i factures que acompanyen la remesa i notifica a l'emperador que tot ha arribat en perfecte ordre.
Etiòpia, doncs, ha rebut 400 metralladores, 20,000 fusells i 6 milions de cartutxos. L'emperador sembla alleujat de profundes preocupacions. Aquest transport ha tingut un curs singularment accidentat des d'Europa a Addis Abeba. Un vapor de la Hansa alemanya, proveït d'impecables documents, portà el material fins a Djibuti. Però els francesos posaren inconvenients i entretinueren llarg temps la mercaderia. Per què? Ningú no ho vol dir. Una raó més per a desconfiar del veí francès que entrèt la tramesa llargues setmanes al port de Djibuti fins que prop del governador general intervenen energèmicament les fàbriques proveïdores interessades. I encara hi ha expedicions més importants interceptades a Djibuti, sense cap motiu, per les autoritats franceses.

EL BASTÓ BLANC

Les blanques caixes reverberen als raigs del sol, que sembla sorprendre de veure tant material de guerra en un pilot; però més

Comboi de municions sortint d'Addis Abeba

està decaigut i laxe. Davant, darrera i al costat nostre, pertot arreu, marxen interminables columnes de soldats de tota classe. De vegades, d'entre fa multitud es destaca un oficial que amb els corresponents crits i amenaces força la marxa dels seus homes.
Mati d'excitacions! En cotxe tancat i sense placa de numeració, amb dos soldats, un a cada estrep, passa l'emperador com un llampec seguit d'un esquadró de genets en galop vertiginós. El terreny està vedat per als espectadors indiferents, transeünts pacífics i simples tafaners.

tes precintades amb plom i a dintre els vagons, en la penombra, apareixen les grans i pesades caixes.
Ja no queda res de l'ordre tan penosament mantingut al principi. Tothom parla, tothom gestueja. Uns genets galopen cap a objec-

Sokota, capital de la província de Lasta

tius desconeguts. La policia intenta de contenir la multitud amb els seus fusts de pell d'hipopòtam. Els soldats proven de formar un cordó amb ajuda de llurs fusells; al darrera d'ells, la gentada bada amb les operacions de descàrrega.

blanques encara són les *xammes* dels camèlics que han vingut a encarregar-se del transport. Els obrers s'acosten en petits grups a les caixes. Cada grup té el seu capatàs i la seva escolta militar. L'emperador es passeja molt interessat davant els rengles d'aquestes caixes perilloses. Mentrestant han quedat carregats els primers carros. Al cap d'ells, hi ha l'automòbil negre de S. M. Haile Selassie I hi puja i dóna el senyal per a la sortida de la caravana.
Així que l'emperador és fora, les ordres militars es fan més imperatives. Els grups formen una línia interminable. El ministre de la Guerra, muntat en un fogós cavall, és el *metteur en scène* de la columna. Cada individu té assignat un lloc i un paper, previstos amb la major cura. Al cap de la columna, el ministre s'alça sobre els estreps amb el seu blanc bastó de comandament. Obent les seves ordres, els camèlics de la caravana agafen les caixes i les aixequen. Un altre moviment del bastó blanc, i la llarga filera es posa en marxa cap a la carretera de Jima.

SOBRIETAT A TOTA PROVA

Seria interessant de pintar amb tot detall aquests xicotets que han de transportar les caixes a una distància de 400 quilòmetres. Interminable caminada! La marxa de la caravana durarà quatre setmanes, i estarà en moviment dia i nit, a fi que el material arribi a mans de la tropa com més aviat millor. Per això no s'ha vacil·lat a triar aquest mitjà de transport: l'home. És que els homes d'Etiòpia tenen més resistència a les fatigues corporals que els camells i les mules. Aquests animals només podrien treballar de dia, i encara això durant només cinc hores. A la nit són del tot inutilitzables i durant la resta del dia han de pasturar per a refer-se. Els homes, en canvi, se'n duen un grapat de pèols, i ja els basta. Durant els tres primers dies no esperen ni beure aigua. Existència admirable, que sobrepassa adhuc la dels *coolies* xinesos!...
Un xicot abissini, de rostre noble i intel·ligent, sua terriblement sota el pes de la caixa de municions. Als llavis, sense amoinar-s'hi gens, un cigar encès; aquí no hi ha ningú que pugui protestar i privar-lo de fumar. També hi ha vells i criatures en la immensa caravana. Un home molt vell, amb la cara arrugada i l'espatlla corbada, porta dues caixes. Cada dos vailets, en traginen una. També hi ha dones, i també porten càrrega. En aquest país no hi ha cap diferència entre la població quan sona la crida de l'emperador.

Guerrers abissinis del front sud

honor del material de guerra que avui té la més cabdal importància per al futur d'aquest país.

LA SOLEMNITAT EN ORRIS

Arriben a nosaltres uns xiulets aguts i el panteix de la locomotora. L'emperador s'alça

UN EMBALATGE PERFECTE

En poc temps queden vuit mil caixes perfectament estibades. Vénen de Bèlgica. Cada una d'elles conté 750 cartutxos. Davant nostre, hi ha prou municions per a sis milions de disparos de màuser. Cada caixa és una veritable meravella d'embalatge, model patentat del comandant belga Poldt. Calia tenir en compte les condicions peculiars del país per a aquesta remesa. Etiòpia no té ferrocarrils ni carreteres viables. Tot ha de transportar-se mitjançant penoses marxes de caravana, fins les municions per a les batalles. És natural que en embalar una mercaderia tan perillosa hagí calgut tenir en compte aquest fet. Mentre que, per regla general, es posen en cada caixa de 1,500 a 2,000 cartutxos, en les caixes l'arribada de les quals acabem de presenciar

Acompanyo la columna inacabable al llarg de la carretera de Jima. Hem deixat enrera Addis, després Gibbi, la ciutat de l'emperador. Passem per boscos d'eucaliptus, de fascinator perfum, sense parar, en ritme ràpid i accelerat. Davant, una columna de tropa amb els blancs cascos colonials; després, no menys de vuit mil traginers, tot

En el tren de Djibuti a Addis Abeba protegits per mosquiteres

un exercit de gent capaç de suportar qual-sevol penalitat; per últim, ensopegant a cada pas, les lentes camionetes de càrrega. Tanca la caravana una fila de soldats. Els traginers canten. No entenem ni paraula de l'estranya melodia, que ens sembla terriblement monòtona. Però per aquesta mala carretera, unes cançons tan senzilles sonen com romanços de guerra. Les altes muntanyes fan eco al cant dels traginers. En arribar a ciutat, encara ens ressona a les orelles la monòtona melodia...

LADISLAS FARAGO

(Copyright by Ladislav Farago)
(La setmana vinent, un interviu amb S. M. Haile Selassie I.)

Els futuristes contra les modes angleses

L'acadèmic d'Itàlia Filippo Tommaso Marinetti, fill d'Alexandria d'Egipte, creador del futurisme, segon de la llista feixista en les eleccions de 1919 (el primer era Mussolini), cabdill de la abatallan de la Piazza Mercanti contra socialistes, comunistes i anarquistes, que els feixistes tenen per llur primera victòria decisiva (15 d'abril de 1919), ha publicat, encara, un altre manifest:

1. Si l'ona beata d'esclama no embriaga prou encara el vostre toast futurista, aboqueu mosaicell de Lipari Velerelleria i Caluso als mariners d'un veler preventivament foradat perquè carregat de queviures, begudes, costums i modes angleses, amb les quals hom s'esforça de banalitzar la nostra originalíssima Península creadora.
 2. El te, deccoció que inunda els humors de les solterones florides i dels professors ressecats, i on naufraguen entre la resaca de mermelada contra les dents d'or, uns enormes cakes i pèdings, navilis de la voracitat mecanitzada;
 3. El frac, uniforme dels esclaus de la mundanitat cretina, refugi clarobscur d'un país descolorit i estrenyut per una mar tèrbola i mercantil, submari covard que, esquarterat per la proa, s'enfonsa amb la seva cua negra en la monotonia de les recepcions elegants;
 4. El barret de copa, calamitat de desgràcia i fúnebre urna electoral per a les cendres de la S. de les N.;
 5. L'esnobisme, aquest succedani afegidor de tot valor autèntic i de tot esforç humà, que fa l'elogi dels esperits més taps, impermeable a les idees i que canta les lloances de la pietat ploranera envers els xinesos, abissinis, etc.;
 6. El golf, embrutidor «podisme» anti-mediterrani per a ús dels esquelets standarditzats que, sota l'etera paraigua dels xàlces escocesos, busquen en les claritanes xopes el sol d'atzur del qual estem itulianament voltats; el golf, vídula de cupidos vermells que porten un buirac de fletxes trencades al llarg dels verds pendents efeminats de les aristocràcies mortes;
 7. La cara ben afeitada, succedània de la personalitat;
 8. La pipa, succedània del pensament;
 9. El puritanisme, vestit emmidonat de plecs rígids de l'alcoholisme, de les degenerescències i de l'absència de geni;
 10. La indiferència envers la dona, passaport de les perversions sexuals;
 11. El bridge, complot solemne contra el deure humà d'inventar;
 12. El passanisme, adversari del nou i retrògrad que, per respecte als costums i tradicions, fossilitza Anglaterra, Londres comprès, on en els cinquanta darrers anys ningú no ha sabut renovar els carrers estrets i les cases corcades i leproses.
- Italianos, després d'haver encorrat aquest veler de costums i d'habituds angleses, enfilats a la carlinga, des de dalt de l'avió, distribuïu als anglesos, amb una empena mussoliniana, el nostre viril, fecund, dur i dinàmic sol italo-africà.

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190 BARCELONA
Telèg.: "Carbur" Mallorca, 232 Telèfon 78015

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya); OXIGEN 99 % DE PURESA; Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; ACETILEN DISSOLT; Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; FERRO MANGANES i FERRO SILICI; SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits; CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; GENERADORS, BU FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS ESTUDIS CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

CUES DEL 6 D'OCTUBRE

El llibre del Sr. Dencàs

Des del nostre recó modest d'informadors als centres oficials, hem tingut ocasió d'observar el conseller Dencàs, jove i enèrgic, adoptant voluntàriament un capteniment militaritzat, sempre acompanyat de fidels acòlits i acollint amb posat de menyspreu la colla dels etèrns aspirants a les amabilitats del conseller. La seva personalitat — pel que es deia — no deixava de presentar un cert interès. Es citaven els seus plans personals dintre el partit en què militava, la constància amb què, modest alt càrrec en la Generalitat, havia sabut captar-se la confiança de Macià fins a esdevenir un dels més escoltats consellers.

El canvi presidencial no influí, ans al contrari, en la sort del futur conseller de Governació. Si, concretament, la seva obra governamental no presentava cap gros rellu, almenys la capacitat d'intriga i d'habilitat a fer-se indispensable suplien mil·lors mèrits. El «cas Dencàs», poc més o menys, és aquest. Abans del 6 d'octubre, la política a Catalunya es trobava en una fase d'evolució; entre les realitats concretes i les aspiracions sentimentals hi havia lloc per a l'audàcia i el lirisme que reclamava l'ambient. Dencàs va saber aprofitar els avantatges del poder sense perdre la força de l'oposició que neix, ineluctablement, de la divergència entre la idea i l'acte. El catalanisme, que ha creat, en cent anys d'oposició, un sentiment protestatari inguerrable, creava al poder, successivament, l'«esquerra» de l'Esquerra. Dencàs n'era la síntesi.

Però és un fet — que deuria historiar-se — que Dencàs no es limitava a seguir un corrent determinat, sinó que el guiaven mòbils secrets per a la consecució dels quals tenia els seus plans. Com tots els esperits primaris, havia estat incapaç de «realitzar» — com es diu traduint la paraula anglesa — el seu catalanisme intrínsec en fórmules polítiques. En el llibre de Ludwig, *El món tal com l'he vist*, explica l'autor que quan en el tardor de 1926 els alemanys degueren fer antelata a la Societat de Nacions, ell se'n mostrà furios, de la qual cosa s'assabentà Stresemann.

— I doncs — diu el canceller —, sembla que esteu furios? — Què faríeu en aquesta situació?

— Agafaria el tren.

— Això em valdria un triomf fàcil a la meua arribada a Berlín. Però aquest triomf no em tempta.

«Stresemann havia parlat — diu Ludwig — com un home polític i jo com un cap calent».

Dencàs, sense reflexionar un minut en la significació i abast de la seva obra, començà una actuació governamental que tendia, concretament i clarament, al seu propi domini dintre la política catalana. Sota l'aparent innocència dels sistemes de fixes, de la utilització personal de la policia, de les necessitats de la documentació, Dencàs anava bastint el que ell suposava un èxit fàcil. Malauradament, el senyor Dencàs no més era un cap calent.

La revolució que ell preparava havia d'ésser la «seua» revolució. Abans que res, Dencàs volia el predomini absolut d'Estat Català i la política de torn amb la Lliga. Dencàs no fou mai un home de l'Esquerra i possiblement aquest partit el molestava físicament. Dencàs s'havia fet una idea absurda de la gent que el rodejava i potser un altre dia ens ocuparem amb atenció de fins a quin punt la seva mentalitat — de formació científica — l'induïa a errors d'apreciació, a menyspreus de caràcter fisiològic. Diem això perquè coneixem alguns judicis seus sobre les més altes personalitats amb qui ell compartia el poder. La seguretat, el to caporal que utilitzava — pura fatxenderia — procedien en gran part d'aquest tarannà de Dencàs.

Les consideracions que acabem de fer predominaven en nosaltres quan vàrem començar la lectura del llibre de Josep Dencàs, *El sis d'octubre des del Palau de Governació*. No amaguem que el llibre de Dencàs proporciona una excel·lent documentació sobre el 6 d'octubre. Detalls que fins ara restaven obscurs, es coneixen molt millor per apreciar-ne els matisos. Però el llibre de Dencàs és un llibre de sinceració, per no dir d'apologia. No és, doncs, des del

punt de vista de la importància del detall que devem parlar del llibre de Dencàs; és des del punt de vista de la veritat de la seva actitud.

Dencàs és un separatista que col·labora en un govern de la Generalitat. Al senyor Dencàs sembla que no se li ha acudit que això és un detall gens negligible i que, a ell personalment, li causarà molts d'enuigs. En tractar de sincerar-se, Dencàs parla

Dencàs

d'un «moviment» que no és el que recolzaren i defensaren molts dels participants. Dencàs, doncs, va participar en un moviment en el qual no estava conforme i que, en tot allò que a ell fa referència, va orientar cap a finalitats diferents del que tenia inicialment.

Tots els detalls del llibre demostren que la part «tècnica» del moviment anava dirigida pel senyor Dencàs. Que la preparació material era deficient, ens sembla que hi estarà conforme tothom. Però el senyor Dencàs, que es queixa tan amargament que no se li donaren facilitats per a la preparació del moviment, per què no ho féu veure quan era hora?

Ara ens adonem que la nostra crítica de l'estratègia del senyor Dencàs és massa seriosa i que no convé parlar-ne amb to solemnial. El senyor Dencàs és un general de tan bona fe que per defensar-se només se li acut de dir penjaments dels subalterns. Si tenim dubtes sobre les capacitats militars del senyor Dencàs, aquest llibre ens treu totes les il·lusions. Queda ben entès que el senyor Dencàs participà en un moviment en el qual no estava conforme i del qual tenia personalment i absolutament la direcció. L'actuació del comandant en cap senyor Dencàs es reduí a treure gent al carrer i distribuir-la estratègicament. El valor d'aquesta distribució fou, com se sap, encertadíssim. Quan a la Generalitat estigueren convençuts que el senyor Dencàs no era home d'acció, el comandant en cap es va treure l'uniforme i, abans que es rendís la Generalitat, se'n va anar a través d'obscurs camins.

Estem disposats a perdonar l'uniforme i la fugida al senyor Dencàs, recordant-li que els generals — no els polítics, com diu ell — no deuen fugir sinó lluitar. Però no podem silenciar que en aquestes hores el senyor Dencàs continuà actuant de confusionista. Justificar el seu fracàs fent paral·lelisme a base d'Irlanda, Polònia... i el 10 d'agost de Sanjurjo ens sembla excessiu. Ha llegit alguna cosa el senyor Dencàs de Pilsudski i els seus *bojowcy*? Coneix alguna gesta de De Valera i els *sinn-feiners*? Evidentment, Dencàs és un militar format a l'escola de l'estratègia alemanya Clausewitz, no pas a l'escola dels revolucionaris. Ell es va posar un uniforme de generalíssim i va fugir; Trotsky va muntar a cavall i, sota el foc de la metralla, aconseguí aturar la desbandada de l'exèrcit roig que va vèncer Yudenitch, després de quinze dies de lluita.

Però el general Dencàs, passant altra volta del militarisme a la política, diu: «L'Estatut, sense una base econòmica, que no tenia, havia de fracassar verticalment. Era, doncs, preferible caure amb dignitat (sic) que no embolcallats en un fracàs estrepitos». Més avall es diu: «L'actitud adoptada pot ésser la poda dolorosa i salvadora que faci possible l'eclosió d'una nova i ufanosa florida».

Aquest final, ple de lirisme bucòlic, ens deixa endevinar que el senyor Dencàs, a París, prepara futurs plans d'actuació política. No, senyor Dencàs, no; us equivoqueu. Des del 6 d'octubre ha canviat quelcom a Catalunya. Si alguna cosa és innecessària són els que consideren que «no hi ha motiu plausible que obligui ni que justifiqui que els caps responsables d'un moviment revolucionari no reeixit hagin de lluitar-se voluntàriament a l'enemic». Heu preferit, al piadós silenci, una justificació pública que ningú ja fa demanava. L'actitud de cada un ja fa temps que l'opinió l'ha jutjada. I també ha jutjat la política que vos representeu. En aquests moments, tan dolorosos, fóra ocios insistir. Però almenys que davant el vostre llibre, es justifiqui la incompatibilitat entre els seus conceptes i el patriotisme veritable.

FERRI VERGES

Mirant a fora

El destí dels pobles

L'almirall Condurolioti, que morí encara no ja dos mesos, deia:
— La cosa més difícil per a un poble no és pas seguir el seu destí, sinó saber quin és aquest destí.

Profecia

Un d'aquests dies s'ha complert l'any de l'assassinat del rei Alexandre de Iugoslàvia i del polític i bibliòfil Louis Barthou. Es curiós, a propòsit, que Barthou fou el primer polític francès important que Mussolini volgué rebre. Això passava en 1925. A un periodista que volgué interinuar-lo, Barthou a penes va fer-li altra declaració que aquesta:
— Si el feixisme s'aguanta, dintre deu anys manifestarà la seva voluntat d'expansió.

Més que Lincoln

En el film Hallelujah de King Vidor, que els nostres lectors segurament recordaran, se'n presentaven curiosos aspectes de la mentalitat dels negres americans. Una escena típica era, per exemple, el sermó del protagonista, ple de similituds ferroviàries. Un sermó per l'estil és el que va pronunciar el pastor de l'església negra de Detroit, en lloança del negre Joe Louis, vencedor de Max Baer. En ell, el sacerdot negre, enmig de l'entusiasme dels fidels també negres, pronuncia frases com aquesta, referents al glorificat boxador:
— Ha fet més per la nostra raça que Abraham Lincoln.

Nit de noces

Alfred Vallette, director del Mercure de France, mort recentment, es passejava, a darreries del segle passat, pel Bal Bullier, en companyia del poeta simbolista Albert Samain. Vallette posà dificultats a ésser presentat a Marguerite Eymery, que sota el pseudònim de Rachilde ja havia publicat alguns llibres com *Histoires bêtes pour amuser les petits enfants d'esprit* i *Monsieur Venus*.
— No m'agrada gaire aquesta mena de literatura — deia Vallette.

Poc temps després, en 1899, Vallette i Rachilde es casaven. Els padrins d'ell eren Albert Samain i Laurent Tailhade, els d'ella Camille Flammarion i Lès Trezenik, director de Lutèce.

Després de sopar, Albert Samain acompanyà els dos nous casats a casa. A les tres del matí, marit i muller encara discutien de literatura.

Un sòsias

Recordau el film *El Congrés es diverteix?* Quan el tsar absolut de totes les Rússiaes ha de sortir a saludar al balcó, és un sòsias d'ell el que surt.

Hitler en tindria també un?
Sembla que de vegades la presència del Führer ha estat assenyada en dos llocs alhora: rep els ex-combatents, mentre arenga les joventuts en una població del Rin; inaugura l'autòpista Munic-Richenhall, al mateix temps que assisteix a una cerimònia a Machingfeld...

Segons el Journal de Genève, que és dels més seriosos d'Europa, aquest doble de Hitler cobra 500.000 marcs anuals i té una assegurança de vida de 250.000 francs suïssos.

Postals del Pol

El Pourquoi-Pas? ha tornat a Europa, amb el professor Charcot i la missió Victor, procedent de Groenlàndia.

Quan la primera expedició polar del cèlebre explorador, uns quants amics anaren al Havre a acomiadar-lo. El vaixell ja salpava, quan Maurice Bertrand, notorieta de l'antic Boulevard, per a esvaïr l'angoixa dels amics de Charcot que empenya la temeraria aventura, cridà:
— Sobretot, envia'ns postals!

L'esmerç de les peces de convicció

Llegim en un diari francès que les peces de convicció aportades als tribunals, després d'un cert temps d'arxivades són venudes en subhasta.

Així, ja pocs dies, a Dijon fou subhasta un tait, en el qual s'havia exhibit un dejunador estafador dit Galloni; s'adjudicà en trenta francs.

Però el més curiós és el cas que ocorregué a Béziers, en la subhasta de peces de convicció d'un proceés ude costums. Un hi comprà per pocs diners unes mitges de seda, amb les quals, dos dies més tard, escanyà la seva amant.

A la U. R. S. S.

Una setmana a

Moscou i Leningrad

amb motiu del

XVIIIe aniversari de les Diades d'Octubre de 1917

1.205 pessetes tot comprès 27 octubre - 14 novembre 1935

Viatges Catalònia

Rambla Estudis, 12 - Telèfon 24774

Compreu BRISAS Revista il·lustrada
Selecció d'Art, Literatura, Modes, Decoració, Esports, etc.

Canòdrom Guinardó

Tots els dimarts i dijous a les 10 de la nit, i dissabtes i diumenges tarda i nit,

grans curses de llebrers

KENNEL

EL MILLOR ESPECTACLE DE L'ESTIU

En el lloc més Típic, Fresc i Pintoresc de Barcelona

CURSES DE LLEBRERS

Cada nit, Dissabtes i diumenges, tarda i nit

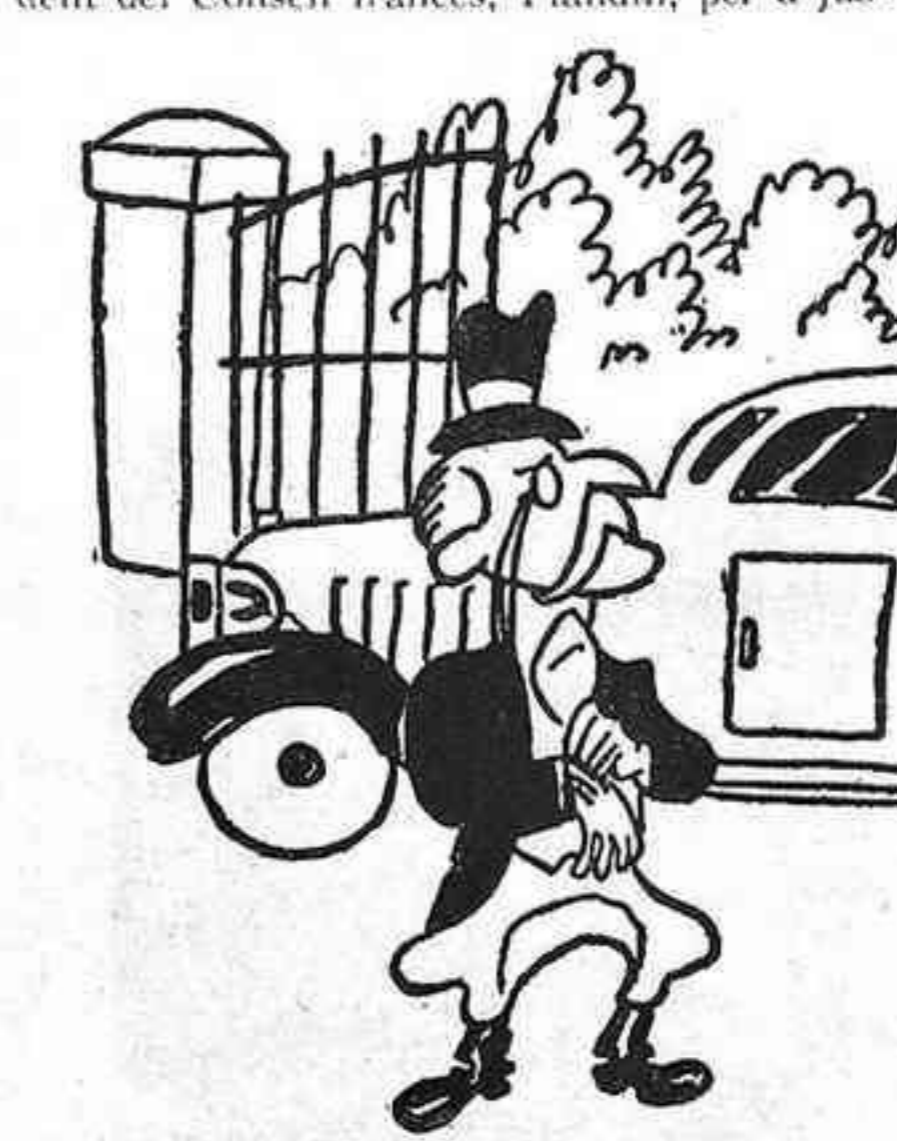
Tancat col·lecció i Antebans Batra B des de la Plaça Catalunya

10.000.000 DE PAGESOS EN CRISI

El blat francès i M. Dorgères

«Es evident que les mesures governamentals han perjudicat determinats interessos privats d'una part de la nostra classe agrícola. Per això són molts els que protesten. Les queixes eixorden el país. Es comprensible. Hi ha farinares i magatzemistes que compren blat a 60 francs i el revenen a 108!»

Així parlava, fa alguns mesos, l'ex-president del Consell francès, Flandin, per a justificar les decisions preses pel seu govern per tal de defensar els petits agricultors.

LA MARXA DELS AGRARIS SOBRE PARIS

—Perdoneu, senyor baró, però la força del senyor baró no cap a la maleta del cotxe.

(Le Canard Enchaîné, París)

França, com Espanya, té un problema blader. Ací, resulta un xic difícil poder-ne parlar amb tota amplitud i detall. Els nostres veïns, com que tenen més llibertat, poden dedicar-hi totes les fòbies i fil·lies imaginables. En canvi, nosaltres, com que vivim en plena eufòria, hem de callar. La pacificació dels esperits i l'eixamplament de la base se'n ressentirien. Mentrestant, assistim impàvids, espectadors obligats, a un duel agrari-cedista.

A França, ara, hi ha un problema semblant. El camp travessa una situació crítica. El blat queda inventat. Els sindicats agrícoles no poden col·locar la collita. Els compradors, agents dels grans negociants d'aquest cereal, paguen la mercaderia a uns preus irrisoris. El venedor, desamparat, sense recursos econòmics, dèbilment protegit per l'Estat, no té altre remei, si vol viure, que acceptar les baixes ofertes dels adquirents.

El govern de Flandin intentà posar fi a aquesta escandalosa explotació agrària. Fixà uns preus mínims. No obstant, el remei aguditzà el mal. La confabulació d'industrial i d'acaparadors donà la batalla al govern i sortí amb la seva.

Aquesta iniqua explotació reportà a llurs autors quantiosos beneficis. Com sempre, «el peix gros es menja el petit», el gran terratinent venia la mercaderia a uns preus remuneradors. Si directament no feia el benefici previst, el feia indirectament. Molts d'ells són alhora fabricants, és a dir farinares.

J.-M. Thomas, diputat esquerrà, deia a la Cambra de Diputats: «En el departament del Saône-et-Loire (l'antiga Borgonya, feu de Schneider), durant la campanya 1933-34, 50.000 explotacions agrícoles van vendre prop d'1.100.000 quintars de blat a un preu mitjà de 100 francs, ço que fa 110 milions de francs. Per altra part, es va consumir una quantitat de pa més o menys igual, la qual fou venuda a 1'80 francs el quilo. L'operació donà un resultat de 198 milions de francs. Així, doncs, les 1.100 indústries de transformació (molturació, farinares) van guanyar 88 milions de francs (contra un milió 100.000 per a 50.000 explotacions agrícoles), o sigui un benefici de 44 per 100.»

«No s'acaba ací l'escàndol, afegia l'esmentat parlamentari. Els farinares han fet dos beneficis. L'un escanyant el petit productor i l'altre estafant el consumidor. Hi ha un altre aspecte: la barreja de farinares. La llei tolera un 65 per 100. La majoria dels grans fabricants en varen fer cas omís augmentant-lo amb un 7 per 100 o sigui el 72 per 100. Així, doncs, el consumidor menja una qualitat de pa inferior a la que el fabricant té l'obligació de servir.»

La injusta explotació del petit cultivador ha creat en el camp un indiscutible malestar. Hi ha pagesos que encara tenen per a vendre la collita de 1933. Resisteixen algun temps, però finalment no tenen més remei que dependre's de la mercaderia encara que sigui a uns preus molt inferiors als que fixen els organismes governamentals. En moltes ocasions, el comprador és el mateix propietari de la finca. Es a dir, que el modest col·lector, si no disposa del capital necessari per a esperar temps millors i aprofitar una alça propera per a vendre el blat a un preu remunerador, no té altra solució que cedir la mercaderia per a pagar l'arrendament i els obrers que l'han ajudat durant la sega i el batre. Per tant, durant un any haurà treballat per al fisci i per al propietari. Sense crèdit, sense diners per a comprar llavors, l'agricultor no té més remei que acceptar la interessada protecció dels grans especuladors.

La desvalorització del blat provocada pels trusts omnípotents ha portat la misèria i la desesperació. «Els 10.000.000 de pagesos que no poden vendre la collita a preus normals», que «han d'esmorzar amb blat, dinar amb blat i sopar amb blat», reclamen constantment mesures proteccionistes. Però el temps passa i tot segueix igual. Les dretes s'aprofiten d'aquesta anguniosa situació per a agitar el camp contra la ciutat. Es valen de totes les ocasions per a fer veure als agricultors que els únics causants de les seves desgràcies són els governs d'esquerra i els parlamentaris. Els descontents van fundar el Partit Agrari. Més tard sorgí el Front Agrari, el qual agrupa avui la major part dels petits cultivadors francesos. El prográ-

ma és senzill: supressió del Parlament; vaga de contribuents; ordre i treball; anti-marxisme; guerra als polítics, etc.

Com veiem, es tracta d'un programa netament revolucionari i reaccionari, al mateix temps indiscutiblement feixista. Ara parlarem dels salvadors visibles i invisibles del pagès francès.

«Passi el que passi, m'heu de seguir. No»

D'on ha sortit un llenguatge semblant? D'un anarquista d'acció? D'un comunista ortodox i recalitrant? D'algun apòstol de la destrucció i de l'incendi? No, senyors. Les violentes paraules que acabem de transcriure foren pronunciades per un amic de l'ordre i dels bons costums, per un catòlic militant, per un escriptor religiós. Es tracta d'un fragment del discurs que feu a Rouen el líder visible del gran moviment reivindicatiu camperol francès, o sigui el capdavanter del Front Agrari, el demagog M. Dorgères.

En 1925 un tal d'Alluin, d'origen flamenc, entra a la redacció del *Nowelliste de Bretagne*, diari afecte a l'arquebisbat de Rouen. Durant tres anys aprèn el difícil art de la intriga i de la dissimulació. La política local, política de sagristia, el porta als rengles dels legitimistes francesos. La Bretanya és rabiosament monàrquica. Perdura l'esperit de la «chouannerie», del bell La Rochejacqueu-lin... Un sensible incident político-clerical entenebreix l'esdevenidor d'Alluin. En 1928, esclata el cisma entre els homes de l'Acció Francesa i l'Església. El jove redactor del *Nowelliste* ha de marxar. Un llarg parèntesi. Durant un temps, Alluin viu com pot. Finalment, reapareix, dirigint *Le Progrès Agricole de l'Ouest*. El xicot ha reflexionat. Cal evolucionar. Cal adaptar-se als temps actuals. Res d'Acció Francesa. Una espècie de democràcia cristiana. Amistat amb els «humils» (cal fer-se popular), protecció i defensa dels pagesos i de l'esperit camperol dels bretons. Per a fer-se més simpàtic a les masses, es canvia el nom. D'ara endavant es dirà Dorgères.

Els començaments són difícils. No obstant, aconsegueix fer un petit nucli de partidaris. Els grans terratinents bretons es fixen en Dorgères, né Alluin. La política costa diners i l'amo de *Le Progrès* no en té. Fa una societat per accions i el duc d'Harcourt, un noble ultra-reaccionari, finança generosament l'empresa. El moviment creix. Dorgères puja, puja... Organitza el Front Camperol. Fa mitings. Corre d'ací d'allà. Atia els pagesos contra els «polítics franc-maçons i lliurepensadors». Defensa la religió. S'origeix en defensor *adels pagesos que sofreixen, dels comerciants abatuts per la crisi i dels obrers parats...* El líder abusa de la ignorància. Explota la credulitat com tots els demagogs...

Els dirigents invisibles, les eminençies grises del moviment, estan satisfets. Llur home de palla treballa bé. Diuen que ha aconseguit neutralitzar al camp la perillosa influència de l'altre Front, el Front Roig... A més, l'amenaça d'una vaga de contribuents, amenaça real o hipotètica, ha intimidat el govern.

Darrera Dorgères hi ha persones influents i poderoses. Per exemple, el duc d'Harcourt, els comtes de la Bourdonnaye i d'Espel, de Kerouartz... Qui sap? M. de Kerouartz és el terratinent més important de la Bretanya. D'Harcourt té quantiosos interessos i està relacionat amb grans fabricants de productes químics. El diari de Dorgères porta grans anuncis de Saint-Gobain i de Pechiney, empreses dedicades a la fabricació d'adobs i gasos tòxics...

El defensor dels camperols francesos també treballa en bé dels pagesos. Actua com a representant d'una forta companyia d'adobs — mercat segur! —

No cal dir que entre els «compères» de la Rocque, Daudet, Maurras, Taittinger, Renaud i Dorgères hi ha la millor amistat del món. Al cap i a la fi tots defensen els mateixos interessos i les mateixes persones. Reeixiran? De moment les amenaces no s'han realitzat. Els «Croix-de-Feu» han tingut escissions. La gent de Dorgères també. Si les esquerres, cas d'arribar al Poder, aconseguen reduir la plutocràcia agrària i solucionar els problemes rurals, el Front Camperol es desfarà com una boia de neu. Del contrari, el camp podria trobar un altre Thiers que acabés violentment amb el París del Front Popular...

FRANCESC MARGARIT

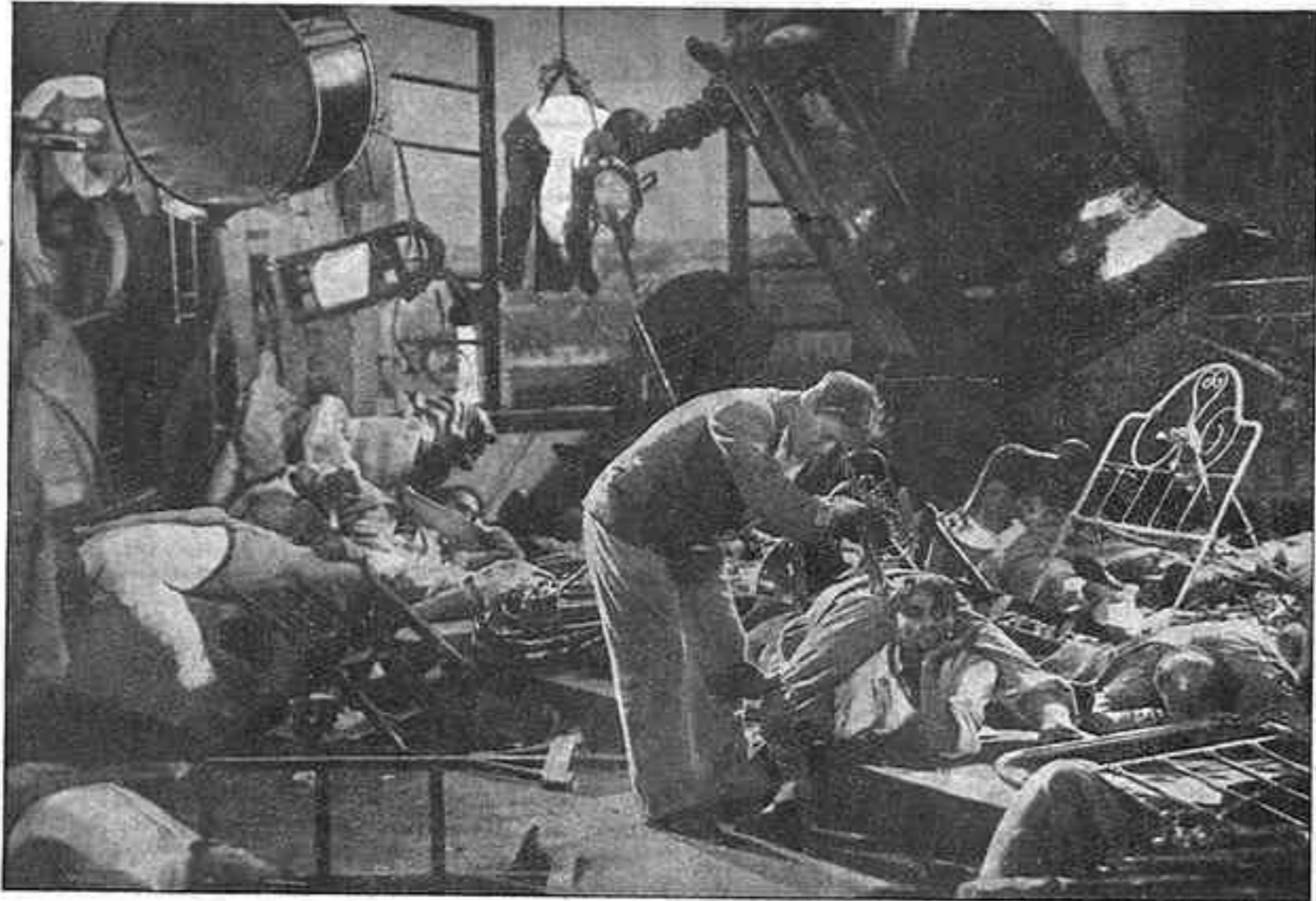
EL CINEMA

«Rússia Revista 1940»

Habitualment, el problema de les relacions entre l'art i la moral es planteja en el terreny psicològic. Hom considera la moral com la codificació dels patrons de vida que convenen més a la intensificació d'aquella i hom es demana fins a quin punt les reaccions psicològiques que provoca una obra són susceptibles d'entrar-hi en pugna. Però, a propòsit d'aquest problema, és possible situar-se en una perspectiva més subtil i profunda. És aquella perspectiva en la

La vida és una exigència inapel·lable. Cultivar la il·lusió per la il·lusió, solament perquè és capaç d'abellar als sentits i de satisfere certs anhels de l'ànima a la recerca d'harmonies formals, significa girar-se d'esquena a allò que ha d'ésser per tots el deure catègòric. L'art ha de servir, i en dir servir s'ha d'entendre en un sentit moral i social.

Tempestat a l'Àsia servia per desvetllar la consciència autòctona dels orientals, des-

«Rússia Revista 1940»

qual es movia Goethe, quan escrivia parlant de la seva *Ifigènia*: «Aquí on ha arribat el meu drama, es refusa a avançar, una maledicció pesa damunt seu, i és que em cal fer parlar el rei de Tàurida, com si no hi hagués a Apolda (localitat des d'on escrivia) ni un sol teixidor que passés ganau».

Un home del tremp de Goethe, a la llarga, resol el problema afirmant que, a desgrat dels teixidors que moren de fam, cal que el rei de Tàurida parli com ha de parlar, perquè Goethe creu que és precisament la cultura d'aquests valors inútils (des del punt de vista material) allò que precisament assegura a la vida un sentit transcendental. Goethe creu en l'autonomia de l'art.

A la U. R. S. S. creuen tot el contrari. Des de l'època cinematogràfica, que és on ens pertoca a nosaltres instal·lar-nos, així s'ha vist sempre prou bé. No sembla sinó que el divertiment a l'estat pur sigui allò considerat com una cosa culpable. Mentre hi ha fam i set de justícia, totes les forces de l'art han de treballar per la revolució.

acreditar la política colonial que fins ara ha assegurat la puixança material d'Occident, i d'aquesta manera servia a debilitar l'Enemic.

L'*Exprés Blau* servia contra el mite de la distinció de classes, treballant a valorar la classe desvalorada i, reciprocament, desvalorant la classe privilegiada.

El *Camí de la Vida* servia per a acreditar certs mètodes pedagògics, la fe en els quals és una condició vital per a la societat soviètica, que sembla recolzar-se, sense saber-ho, en una forma de roussonianisme. I així per l'estil.

Es per tot això que l'anunci de *Rússia-Revista* ens va venir a dir que en aquell país les coses havien esdevingut ja prou normals perquè fos possible un film sense segones intencions; que anàvem a veure un divertiment, impossible de comprendre sense un mínim de tranquil·litat d'esperit, de frivolitat, de lleugeresa...

Ens erràvem. *Rússia-Revista* és un film soviètic cent per cent. És un espectacle que porta cua, i per tant carregat de segones intencions. Es encara un film que serveix.

Serveix per a desacreditar certs divertiments i normes de vida molt estimats en les societats capitalistes. És, simplement, una mala mirada carregada d'ironia, mala mirada que té la virtut de virar-ho tot en ridícul. Càustic i mordag, l'home que ha fet el film ha tingut el gran mèrit de servir al mateix temps la causa del cinema, perquè el film, al marge ja de tota consideració finalista, és una obra ben feta, impecable de fotografia i de muntatge, i sobretot prou enginyosa perquè sigui divertida.

No farem un catàleg de les atraccions del film, que són innumerable i delicioses dintre llur malícia. Hem de suposar que tindreu la curiositat d'anar-lo a veure i que sereu indulgents per alguns passatges potser massa desenvolupats i que us recordaran, sens dubte, el René Clair d'*Entr'acte* i el Buñuel de *L'Age d'Or*. Apreciareu, en canvi, sense recança, una manifestació molt interessant d'un singular estat d'esperit que avui allí es tracta de cultivar amb el màxim de zel.

Un dels episodis que agafa més importància és la sàtira del jazz americà, episodi al qual pertany la foto que donem amb aquest article. Caldria dir que aquesta sàtira és bon xic simplista? Si la música necessita ésser civilitzada, poques probabilitats hi ha que tants bons aires vinguin d'Orient. Poca cosa sabem de la música soviètica. Amb tot, amb el perdó dels iconoclastes, direm que una cosa tan específicament soviètica com el moviment simfònic *Fundició d'acer*, de Massolov, ens sembla una cosa més difícil de digerir, per un home musicalment civilitzat, que no pas un fox d'Armstrong o de Duke Ellington.

JOSEP PALAU

Aprensions que no voldríem veure confirmades

Fan córrer que hi ha més de seixanta pel·lícules espanyoles preparades per a l'estrena. Hom assegura que durant la temporada que comença seran elles les qui s'emportaran el públic. Els diaris, mig per patriotisme, mig per conveniències administratives, no paren de publicar gasetilles que celebren la pròxima victòria de la cinematografia dita nacional... I jo, sense poder-ho evitar, sento que m'envaeixen terribles apremsions.

Serà, per ventura, que m'estimo més de veure perpetuada la nostra submissió als americans que de trobar-me amb una producció forta i abundosa en espanyol? No, de cap manera. No em considereu tan insensat. Si no fos per altres consideracions més elevades i més tendres, bastaria un bri d'egoisme per alegrar-se de la creixença d'una indústria cinematogràfica espanyola, on, al capdavall, els diners i l'art de Catalunya poden jugar-hi un paper que no pot pas jugar a Hollywood, a París o a Berlín.

No. Les meves apremsions van per un altre camí. Contra el que vàrem esperançar en les èpoques d'esplendor del cinema mut, el paladar de la massa no s'ha educat gens ni mica. En el fons, continua essent tan poc fi, tan primari, tan selvàtic, tan ingenu com en temps de la pantomima o del melodrama. La seva adhesió i fins el seu entusiasme davant determinades pel·lícules de veritable qualitat ha tingut sempre raons que no tenien res a veure amb llur mèrit essencial. D'altra banda, una de les característiques del cinema és precisament aquesta facilitat de donar gat per llebre o, per dir-ho amb paraules de Léon Werth, «de tornar tolerable l'intolerable». Mentre una obra teatral a base d'un argument fals o poca-solta arriba sovint a provocar la còlera del públic, l'obra cinematogràfica troba una defensa prodigiosa en els seus valors secundaris—o que solem jutjar secundaris—.

La imatge adquireix un prestigi independent de l'argument, a part de la intenció o de la tendència. L'objectivitat que confereix la fotografia a tot el que reproduïx, adhuc a les coses inanimades, els dona una solidesa que s'imposa; quelcom que va més enllà i tot de la versemblança, puix que amb facilitat, amb excessiva facilitat, arriba a la poesia. Quantes vegades sortim del cinema en aquesta tessitura especialíssima: sentim amb tota la intensitat de la nostra lògica que acabem d'assistir a un espectacle idiota, però al mateix temps ens trobem seduïts, gairebé embriagats, per la impressió d'un seguit d'imatges delicioses!

Ara bé: la cinematografia espanyola, que inevitablement serà filla dels elements que tenim a la vista, tant artístics com literaris, així industrials com comercials, no sols no esmenarà aquesta falla pedagògica o formativa que és de mena intrínseca, sinó que l'agreuja notablement. Notablement i impunement. Els èxits assolits fins ara per les pel·lícules espanyoles ens han demostrat amb la contundència dels fets que el públic espanyol en general, deixant de banda una minoria selecta que no compta ni pot comptar quan es tracta de negocis d'aquest volum, pot prescindir d'una colla de refinaments, delícies i perfeccions que li oferien les pel·lícules estrangeres. Fins fa poc érem pensionistes d'un formidable hotel que servia a mig món i que adhuc perseguïent el negoci, pel joc de l'emulació i de l'abundància, ens donava de tant en tant plats exquisits i gairebé sempre cars. El dia que s'afirmi la victòria de la cinematografia indígena, passarem del gran hotel cosmopolita a la modesta pensió de la Ronda de Sant Antoni o a la casa de dispeses de la calle de la Montera.

Aquestes són les meves apremsions—apremsions d'allò més terribles i doloroses. Si, per un miracle, no es veuen confirmades, seré el primer de felicitar-me'n. Ja que no hem pogut—ni aquí ni a Madrid—posseir un teatre que pogués fer costat al de Berlín, al de Nova York o al de Londres, almenys poguéssim produir mitja dotzena de pel·lícules l'any amb un mínim de gràcia i d'intel·ligència. Tant de bo! Tant de bo!

CARLES SOLDEVILA

Altres films estrenats

MARYLAND. — *Nit d'amor* no és solament un film divertit; és sobretot un film interessant pel crític, puix que en ell un home que és músic i director de cinema, Víctor Schetzinger, ha resolt el problema del film musical en una forma tan enginyosa com elegant. Elegat i precisa. I és que en el fons, si alguna vegada s'ha pogut parlar d'estructura simpàtica a propòsit d'un film, poques vegades això haurà estat més just que en el cas present.

CATALUNYA. — Seria bo de saber el que Florián Rey pensa dels elogis exorbitants que la «crítica» ha dedicat al seu film *Noblesa baturra*.

Trista ironia! L'artista conscient a qui devem films tan remarcables com *La aldea maldita* i *Sierra de Ronda*, dos fracassos comercials, triomfa ara, davant el públic i... la «crítica», amb *Noblesa baturra*.

COLISEUM. — Traduir Tolstoi al cinema

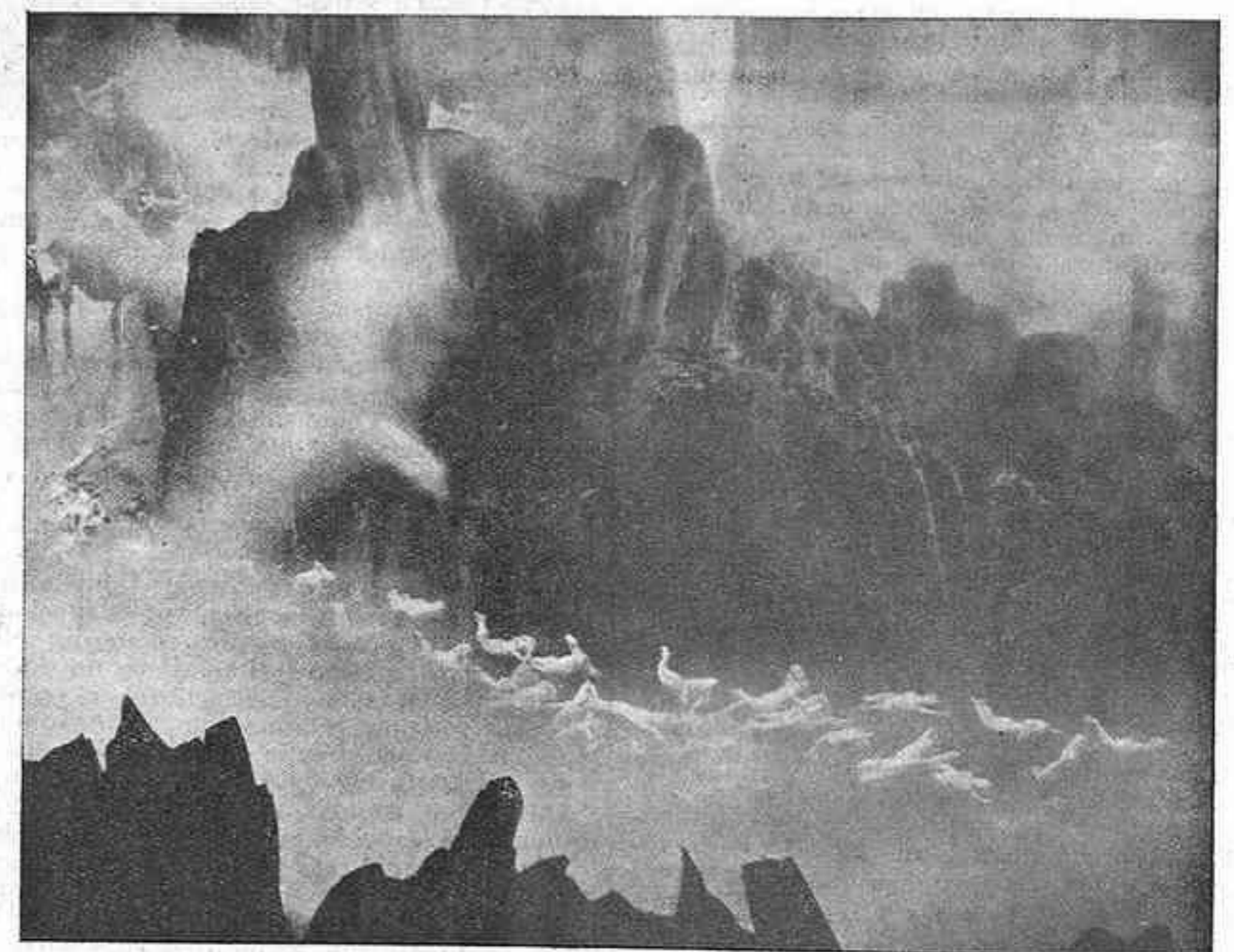

Clark Gable i Joan Crawford en «Quan apareix el diable»

FEMINA. — Els plens a vessar que s'han registrat en aquest cinema demostren una vegada més que el sistema americà de les *redettes* continua més fructífer que mai. Joan Crawford, Clark Gable i Robert Montgomery en un mateix film, *Quan apareix el diable*, signat per S. W. Van Dyke.

Un Van Dyke de segon ordre, no pas tan bo com *El sopar dels acusats*, per bé que divertit i tallat amb aquella precisió peculiar al gran director.

no és pas fàcil! Mamoulian ho sap millor que nosaltres. En el film *Visquem de nou* ha tractat més aviat d'utilitzar alguns elements de la novel·la per a embastar la pel·lícula que, després, ha cuinat a la seva manera. Una gran manera, puix que el film és emotiu, sobretot cap al final. És una pel·lícula de gran categoria. Mamoulian ha hagut d'enfrontar-se amb el tema tan difícil del remordiment, dificultat de la qual ha reeixit amb força decòrum.

Dant proveïdor de Hollywood: d'un film sobre «L'Inferno» (ja més de vint anys, la «Divina Comèdia» ja fou filmada; qui se'n recorda?)

NOTÍCIES CURTES

Leni Riefenstahl ha rebut, també aquest any, l'encàrrec de realitzar el film de propaganda del congrés nazi de Nuremberg. —En el film sobre l'aventura aràbiga de Lawrence, de realització britànica, el paper del famós agitador anirà a càrrec de Walter Hudd, un actor gairebé desconegut.

—Cora Sue Collins, que féu de reina Cristina de Suècia menuda en el film de Greta Garbo, és la *star* de *La Teranyina*, un film per a rodar el qual s'ha estipulat en el contracte, a més a més d'una quantitat en dòlars, la paga setmanal d'una caixa de bombons. —Joan Bennett i Ronald Colman treballaran en el film de Stephen Robert, *L'home que va fer saltar la banca de Monte-Carlo*.

SAVOY
 LES ÚLTIMES NOTÍCIES DEL MÓN
 PASSEIG DE GRÀCIA, 86.—Telèfon 76988
 Sessió contínua des de les tres de la tarda a la una de la nit
BUTACA, UNA PESSETA
 NOTICIARIS
 LUCE — FRANCE ACTUALITES
 FOX MOVIE TONE
 DARRERES NOTÍCIES MUNDIALS
 MADRID i SEVILLA: Informació dels actes celebrats amb motiu de la FESTA DE LA RAÇA.
 GRECIA: Canvi de règim. Restauració de la monarquia. Gran manifestació popular de simpatia al general Condylis. El govern dimití. El Cap de l'Estat fa renúncia del càrrec.
 NOTÍCIES D'ACTUALITAT
 EMOCIONES DEL POLO (Esportiva)
 DIBUIXOS
 SIMFONIA EN COLORS
 Un meravellós documental
STAMBUL
 Realitzat per Curt Courant

Des del setembre, compreu el 15 de cada mes
CINE-STAR
 magazine cinematogràfic

WARNER BROS FIRST NATIONAL PRESENTA:
JAMES CAGNEY
 Una lluita a mort entre la llei i el delictes.
 Tots els films anteriors de «gangsters» són jocs d'infants al costat d'aquesta formidable reacció contra el gangsterisme
 Director: WILLIAM KEIGHLEY
AVIAT AL CAPITOL

PUBLI-CINEMA
 Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79081
 Sessió contínua de 3 tardes i 1 matí
SEIENT, UNA PESSETA
 CURIOSITATS MUNDIALS
 Interessants reportajes U. F. A. exclusiu
 LA DOBLE ALARMA
 Dibuix de Popeye
 CAMPEROLS DE SCHWALM
 Documental
 NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.
 L'ILLA BLANCA (Eivissa)
 Bellíssim documental de Xavier Gibell

FITÓ
 CAMISER ESPECIALISTA
 FAIT EN LA MIDA
 JAUME I, 41
 Telèfon 41655

Olive Brook
 Madeleine Carroll
Fantàsia
 MOLT AVIAT
 Una producció mestra de **Víctor Saville**
 amb factor insuperable
 Vibrants i emotius episodis de la història de Dinamarca

EL TEATRE

AL TEATRE BARCELONA

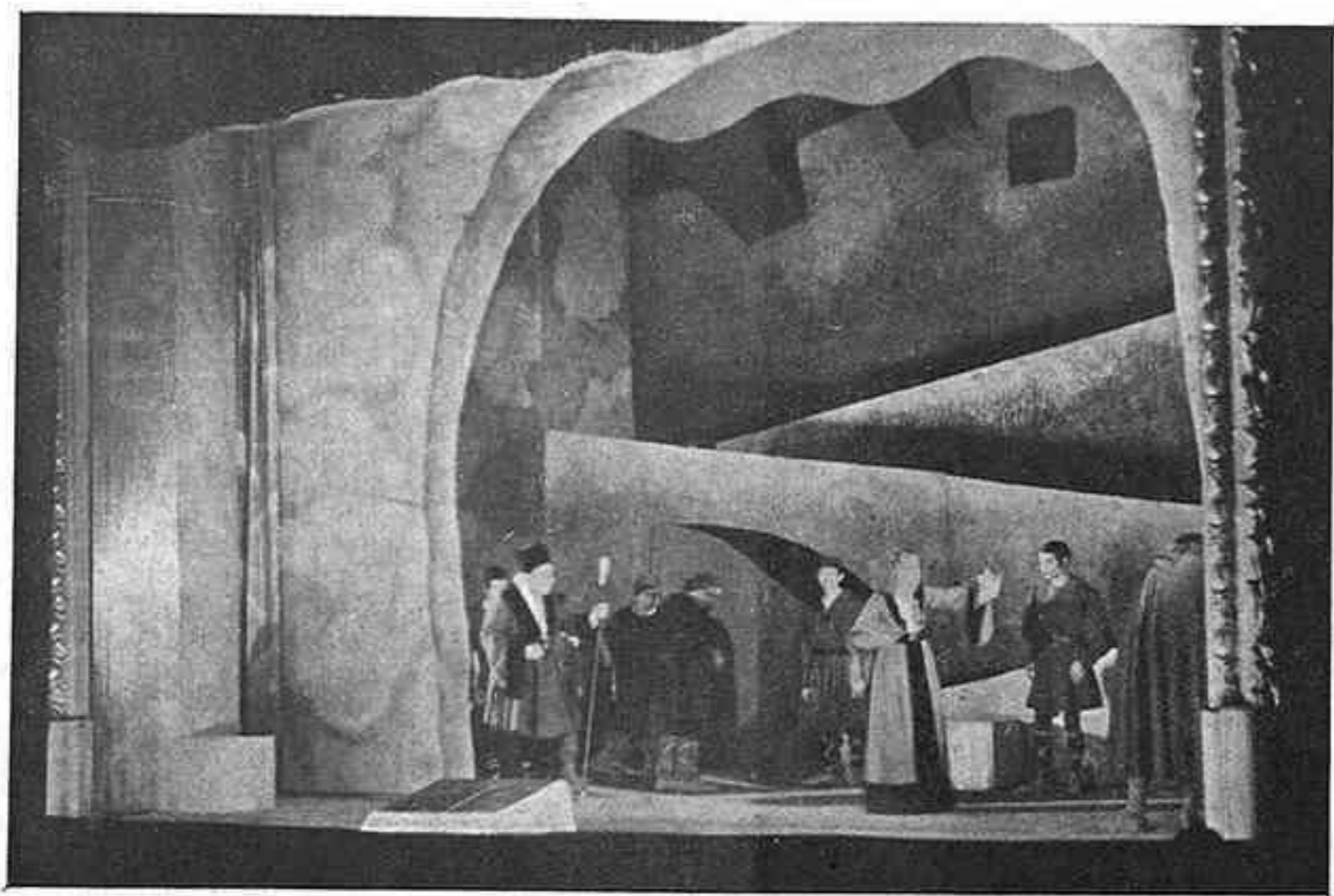
"Fuente Ovejuna", de Lope de Vega

No pensem pas fer cap gran descobriment en constatar que els tres temes predilectes al volt del quals cresqué, es nodrí i arribà al seu capdamunt el teatre castellà del segle XVII foren l'honor, la monarquia i la fe. Uns més, altres menys, però sense cap que hi fallés, els màxims com a corifeus, els menors com a escolans, tots els autors d'aquella riquíssima època de les lletres castellanques teixeixen les seves creacions, bastien

del senyor, que s'admira i es mofa de la pretensió del seus vasalls:

¿Vosotros honor tenéis?
¿Qué frailes de Calatrava!

i com a empar i garantia d'aquest honor, la majestat real. Es per als reis que va la invocació que surt dels llavis del poble de Fuente Ovejuna quan s'amolina contra els

"Fuente Ovejuna" presentada per la companyia Xirgu

ten les seves peripècies, rimem els seus versos i inflamem els seus conceptes per al culte i exaltació d'aquestes tres idees bàsiques, motors principals, per altra banda —almenys entre els confessables— de la societat del seu temps.

Art social per excel·lència el teatre castellà del segle d'or, com tot altre que compti per alguna cosa, no podia desentendre's de les idees dominants en el poble que el produïa, i ha estat, potser, el que més compenetrat s'hi ha trobat. La unitat de la corona en tots els territoris espanyols, amb la liquidació —per la necessitat primer d'acabar amb l'anarquia en què es debaté el país durant el segle XV, i sota l'impuls cesarista i absorbent, després, de la casa d'Àustria— de gran part dels furs i privilegis particulars i l'esperança d'acabar amb els que quedaven encara, el callu, que continuava ben roent, de les guerres de religió, implacables i duríssimes —Espanya, defensora de la fe catòlica contra l'heretgia nòrdica— la hidalgúria o la cavalleria obsessió de tothom, cada espadatxí considerant-se tant o més noble que els dues més rancis i el més noble que la puresa de la sang, en totes les capes socials, tot això combinat amb la maduresa a què havia arribat ja la civilització general d'Europa, amb la flexibilitat, l'aptesa i la fixació que havia assolit el llenguatge i amb aquell optimisme que, a desgrat dels escalabornaments que havia començat a sofrir ja aquell vastíssim imperi gairebé tot just nat, un cop engrescat no havia de trobar mai més aturador ni a les catàstrofes més sorolloses, havia de donar per força els magnífics fruits que va donar en els dominis de les arts i de les lletres.

Lope de Vega, com Calderón, com Tirso, com Guillem de Castro, com tants d'altres que podríem anomenar fins a fer aquesta llista inacabable, no podia pas escapar-se a la llei general, i més essent com era, segons pròpia i reiterada confessió, tan decantat a satisfer i complaure el gustos del seu públic, amb el call, adhoc a desgrat del seus fingits menyspreus, tan agermanat es sentia. Endemés, ell era, de cap a peus, un espanyol del seu temps i era amb el seu temps que el seu cor batejava i que el seu cervell pensava.

En la comèdia de *Fuente Ovejuna*, una de les més vigoroses i punyents del Fènix, juguen els papers principals dos d'aquests temes que hem assenyalat, el de l'honor i el de la monarquia, en una convergència ben pròpia de l'època i ben d'acord amb les necessitats polítiques que la regien. La reivindicació de l'honor del terrassà, del ciutadà, del menestral que treballa i que aguantava damunt de la seva soferida esquena tota la construcció social, contra la impietat, el desvergonyiment, els abusos i els afronts

firans, quan mata el Comanador i la seva gent; és contra el senyor despòtic i cínic que s'alça i és sota el poder reial que s'aixopluga, esperança d'equitat i de justícia, i és aquest, per bé que per sort de la impossibilitat en què es troba de castigar sense justícia, car si la seva prerrogativa és la gràcia, tan important com aquesta és la del càstig, i en la possibilitat de castigar, hauria estat ineludible que ho fes.

Així Lope de Vega servia els ideals del seu poble i del seu segle. Es guarda prou bé de situar la seva acció en un temps massa immediat. Com hauria pogut fer-ho si aquell en què vivia tot eren flors i violes? Porta l'aventura uns cent vint-i-cinc anys endarrera, cap aquells anys tan trasbalsats en què es feia la unió de les dues corones, quan la pobra reina Joana fugia cap a Portugal amb el vil apellatíu damunt el seu nom; quan els camps de Castella eren escenari de combats, intrigues i felonies de tota classe; quan els nobles i eclesiàstics es venien i es compraven, avui de l'un i demà de l'altre. I com era de rigor, morta i enterada ja de qui sap quan tota oposició, però ben sentida encara la necessitat de justificar, d'honorar i d'exaltar el matrimoni de Ferran amb Isabel —com en trobem testimoni prou sovint en la literatura i en el teatre del segle XVII—, el vexador, el cruel, l'injust i el malvat, és en tots els casos partidari de donya Joana.

Però és tanta la força, és tanta la intensitat, tanta la veritat humana que Lope va saber infondre en aquesta seva creació, que, per damunt del temps i a través de l'espai, és avui *Fuente Ovejuna* una cosa encara ben viva i palpitant pertot arreu i per sempre. El drama d'aquell poble atropellat i escarnit trobarà perpetu ressò en el cor de les multituds, es reclamen dels ideals que vulguin, i arribarà a l'esperit de cada espectador que el presencii, per poc sensible que sigui.

Homenatge a la memòria de Lope de Vega en el seu tercer centenari, aquesta comèdia ens ha estat oferta per la companyia de Margarida Xirgu al Teatre Barcelona el dimecres de la setmana passada. Ha estat aquesta la celebració més digna, més encertada i més bella que hem pogut veure, com ja ho fou abans *La dama bobal*, arranjada per García Lorca; Joan Tomàs, des d'aquest lloc mateix, es va ocupar ja de la tasca del poeta, admirable, deixant que parlés més García Lorca que ell (1).

Fuente Ovejuna, adaptada per Rivas Cherif, que ha sabut eliminar i accentuar tot el que calia amb un tacte seguríssim, ha obtingut per part de tota la formació una interpretació immillorable. Des de l'estupenda actuació de la titular, per damunt de tot elogi, fins a la de l'interpret més insignificant —i sota la direcció de Rivas Cherif no n'hi ha cap de negligible—, tota la interpretació és descabdella en una unitat, una comprensió i una compenetració a les quals (ens sembla que no és la primera vegada que ho diem) estem ben poc acostumats.

Seria qüestió d'abocar adjectius elogiosos i no acabar mai, voler assenyalat tots els elements que ha posat a contribució el director per a l'execució d'aquesta obra. Decorats, vestits, moviments, llum, músiques, danses, sorolls, tot és combinat per a obtenir un resultat magnífic.

JOAN CORTES

(1) Vegi's MIRADOR, núm. 344, 19 de setembre de 1935. Joan Tomàs: *García Lorca i el teatre clàssic espanyol*.

TEATRE NOVELATS

(TEATRE CATALA)
Companyia: NICOLAU I MARTORI

TOTS ELS DIES GRAN EXIT
de la comèdia en 3 actes i un epilleg
de Michel Duran

Llibertat provisional

Traducció de Domènec de Bellmunt
i Josep Bertrams

CIRC A L'OLYMPIA

Emocions curtes i alegria allargassada

Per fi tenim, aquest hivern, temporada de circ a l'Olympia. La cosa ha estat pensada i feta, com de costum, a darrera hora, i això ha influït molt, naturalment, en la confecció del programa inaugural. Us adoneu de seguida que tot ha anat cuita-corrents; en el circ, més que en cap altre espectacle, la precipitació en preparar una temporada resulta sempre un handicap difícil de dissimular i de vencer.

Es un programa dolent? No. Però no és tampoc, ni de bon tros, un programa excepcional. És un programa acceptable, amb el desavantatge d'ésser curt, o incomplet, i potser, també, amb el d'ésser poc viu, o poc mogut. Els dos números veritablement remarcables que hi figuren, que són el dels perxistes hongaresos Astonis i el del trapezista nordamericà Albert Powell, no duren més enllà de vuit minuts el primer i de cinc el segon. Ramper i Béby, els seus companys es veuen obligats a allargassar llur treball i a insistir sobre efectes còmics que haurien d'ésser ràpids, i els ossos de l'alemany senyor Berg donen igualment la impressió de desplaçar-se amb més catxassa que mai. D'altra banda, ni hi ha cavalls, tan tradicionals a una pista, ni grans saltadors, tan indispensables per a animar-la.

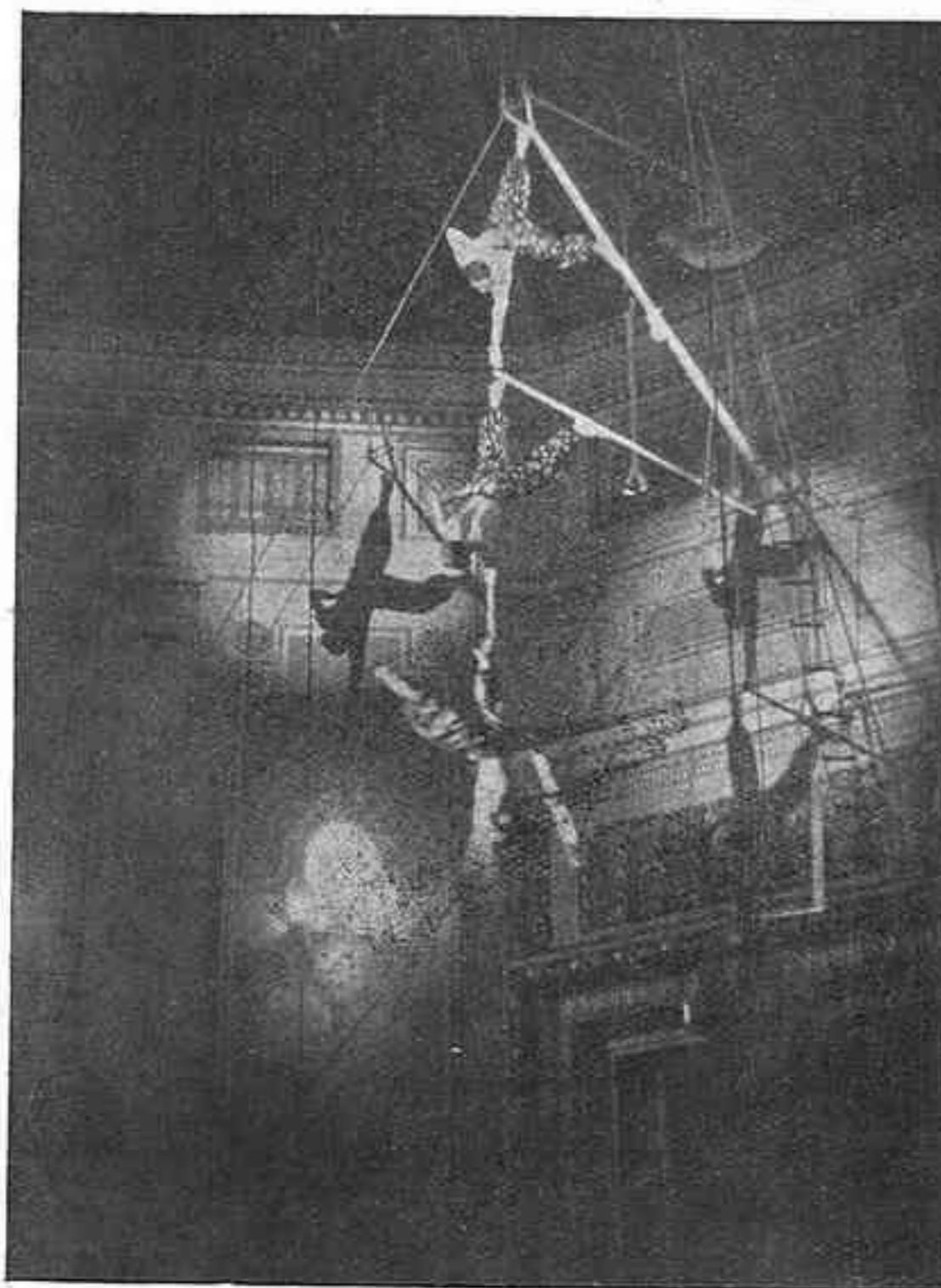
Ramper i Béby, a estones el contorsionista anglo-xinès Chester Kingston i els set Tokays, hongaresos com els Astonis, formen la part alegre del repertori. Però a mi, i a molta gent, Ramper i Béby m'han produït, aquesta vegada, més aviat tristesa que rialles. Ramper al mig de la pista esdevé, als meus ulls, petit, petit a més no poder, mentre que la pista es va eixamplant i fent-se immensa. Es el contrari del que em passa amb un Joe Jackson, amb un Germain Aéros —el famós *Manoloo*!— o amb el mateix Béby; per a aquests, la pista sembla que es vagi reduint, i han de saltar o fugir al delfora; sempre els manca espai. A Madrid, en la tardor del 1929, vaig veure Ramper al Circ Price; aleshores es limitava a presentar els números del programa, integrats tots per dones, i estava al seu lloc; ara, en canvi, pretén dur al circ el seu treball d'escenari, i s'equivoca. Ramper és un intermediari tan agut, tan personal i tan divertit com vulgueu (1), però al circ els millors intermediaris són, encara, els augustos. Una caiguda de Pepi, una garrotada del vell Guerra o un salt mortal de Señalada distreuen i completen més, molt més, que un acudit de Ramper.

Quant a Béby, tot i trobar-lo cada dia més deliciosament còmic, tot i creure que és un clown-august *nature* que no té avui rival, m'apassera que Antonet, el seu inseparable company, no estigui al seu costat. Pobre Antonet! No me'l puc treure del pensament. Una greu malaltia està minant, implacable, la seva vida—aqueixa vida de l'Antonet tan assadollada de glòria, tan pròdiga en triomfs. Antonet i Béby es completaven com poques parelles de clowns s'hagin, mai, pogut millor (2). Béby continua essent el bon infant entremaliat, maliciós i pintoresc la presència del qual, a la pista i al carrer, constitueix per al públic un motiu de joia inestroncable, però és, aquests dies, un infant perdut. El seu tarannà apacible, el seu esperit de contradicció, la seva murrièria, necessiten topar amb l'extraordinària vivacitat, amb l'aplom i amb la bonhomia de l'Antonet. Porta Béby de company, en substitució d'aquest, l'antic filferroista Maiss (3), que és home del *métier*, vesteix d'enfant amb molta elegància i posa el màxim de bona voluntat no precisament a lluir-se ell, sinó a donar tot el relleu possible a les facècies de Béby. Un tercer company, que posseeix la facultat de cantar amb veu de contralt, s'ajunta amb Béby i Maiss per a les intervencions musicals; la veritat, sense ell també passariem.

Chester Kingston i els Tokays no són números pròpiament còmics, però els he inclòs a la part alegre del programa perquè distreuen i no emocionen. Chester Kingston va causar sensació a Barcelona quan, per primera vegada, fa uns quinze anys, va actuar al Principal Palace. Artista la presentació del qual, transformat en xinès, és reeixida de debò, Chester Kingston, que practica diversos exercicis de contorsionisme endavant i endarrere—el de deixar-se anar i doblegar-se com un ninot de drap dintre una caixa, és una meravella—, mereix elogi, sobretot, per la rapidesa i l'humor amb què els executa; Chester Kingston gairebé converteix en un plaer un espectacle que acostuma a ésser una cosa torturada i anguniosa, i aquest és el seu mèrit principal. Els Tokays, sis xicotets i un home, tenen muntat un número de saltadors sobre catifa en el qual l'escassa qualitat acrobàtica és compensada per un reglatge ben entès del conjunt i un moviment que sedueix. El defecte més sobresortint d'aquest número és, potser, que les acrobàcies es produeixen constantment arran de terra. Tot i això, vull remarcar els salts en *souplesse*, endavant i sense mans, d'una de les xicotets, i un *twist*—salt mortal endavant fent mitja pirueta—que una altra xicoteta fa amb una mà. M'he recordat dels dos joves Varadis, també hongaresos, que han actuat al mateix Olympia (octubre de 1934), i d'aquelles tres fantàstiques acrobates alemanyes del trio Dorvils, que resten encara a primer

terme. He recordat els Varadis, d'una manera especial, perquè, igual que els Tokays, anaven amb uns vestits estrafolaris, diguem-ne típics, i ballaven en començar una zarzuela. Mare de Déu!

I passem a la part emocionant. La integren, a més dels perxistes Astonis i del trapezista Powell, ja esmentats, els ciclistes Willy-Jo. Els Astonis, dos homes i una xi-

Un exercici dels Astonis

cota d'una gran simpatia, treballen a una perxa penjada sota la cúpula del circ, a uns quinze metres. Llurs exercicis, que requereixen una força, unes facultats acrobàtiques, un sentit de l'equilibri i una presència d'ànim gens corrents, es distingeixen pel seu estil impecable i el seu ritme. És un número magnífic, que si bé us posa un nus al coll, a causa de l'alçària a què és executat, us dona la impressió, molt agradable en números d'aquesta naturalesa, d'ésser fet sense cap esforç, com la cosa més senzilla del món. Aquesta mateixa impressió, més accentuada, degut al balanceig del trapezi i a la circumstància de treballar amb les mans lliures, us la produeix també Albert Powell, trapezista atrevitíssim que, per ésser alhora un excellent contorsionista, pot oferir-nos l'emoció de llençar-se a l'espai, trobant-se recolzat en planxa sobre la barra del trapezi en llibertat, i restar subjecte a aquesta per una cama doblegada a temps. La respiració se us trenca! Cap espectacle tan emocionant com aquest. Cap espectacle, tampoc, més bell. Perquè Albert Powell uneix en el seu treball, com els Astonis, el perill a l'estil. Quan els reflectors il·luminen i projecten la seva silueta mòbil, acusada sota el voleiar de la seva ampla brusa de seda, la visió d'Albert Powell és la visió de quelcom d'immaterial que us transporta, com en un somni, fora de la realitat.

Poca cosa a dir dels ciclistes Willy-Jo; els seus equilibris en bicicleta dalt de dos pedestals, a semblança d'aquell Eldid que veiem anys enrera al Tivoli (4), són molt precisos i arriscats, però resulten de poc lluïment i no arriben a impressionar massa. Els ossos de Berg ens són ja familiars. Els acrobates Christian i Fleurette no aporten a la pista res de nou, ni molt menys. En canvi, els xinesos de la *troupe* Li Shan Gan, després d'executar, amb la seguretat i fantasia acostumades, uns tradicionals exercicis d'acrobàcia, equilibri i malabarisme, presenten la novetat d'una curiosíssima lluita de dos maniquis els peus dels quals són els peus i les mans d'un dels xinesos que es belluga i corre a quatre grapes amb més facilitat i lleugeresa que un gat.

Un aplaudiment, per acabar, als empresaris senyors Gasa i De Carlos, per aquesta temporada de circ que han organitzat, i un altre per a l'amic Willy Parish, que té cura de la direcció de la pista de l'Olympia amb un zel i un encert que fan honor al cognom que porta, prestigios i en la història del circ.

JOAN TOMAS

(1) Vegi's, sobre Ramper, l'article publicat en MIRADOR de 30 del mes de maig d'enguany.

(2) Vegi's MIRADOR de 15 de febrer de 1934.

(3) Maiss debutà fa ja alguns anys, amb dues germanes seves, a l'Eldorado, amb un número de motociclisme sobre filferro. Posteriorment ha actuat sol, presentant el mateix número, al Novetats i a l'Olympia, en diverses ocasions.

(4) Eldid treballava damunt un sol pedestal, i a molta més alçària que els Willy-Jo.

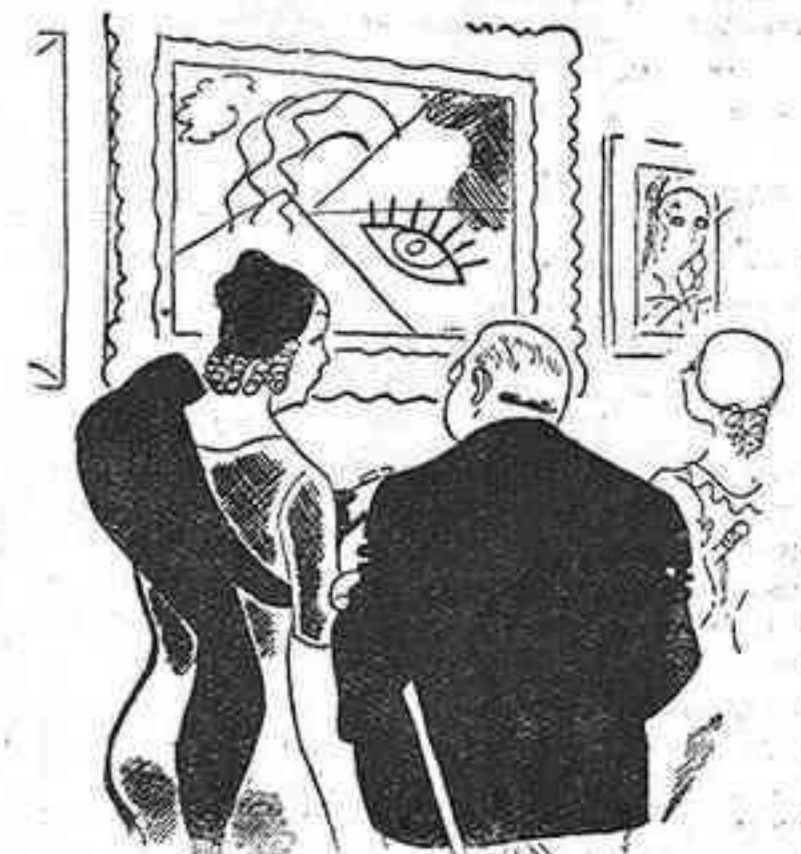
FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Teléfono 44655

—La meua dona és un àngel!
—La meua encara no és al cel...
(Humoristické Listy, Praga)

LA JOVE GENERACIO
—De què està fet el nostre futur? D'imprevist! I encara no n'estem ben segurs...
(Marianne, París)

—De veres el trobes bo?
—Sí, dona. Que no has vist la firma?
(Candide, París)

—I si compréssim un altre llibre?
(The Passing Show, Londres)

—Hauríem de dur algun record per a la mamà.
—Ja si comprarem un tros de glaç a París mateix...
(Ric et Rac, París)

FEMINA
MOLT AVIAT

Metro Colwyn Meyer
presenta
Al·lucinant
POWELL
Al·lucinant
LOY
Al·lucinant
MERKEL

La Tela de Araña

LE LLETRES

CATALUNYA I ABISSINIA

Alfons IV i el Negus

«A l'eminentíssim i invicíssim monarca, senyor Isaac, fill de David, per la gràcia de Déu Preste Joan de les Índies, senyor de les Taules del Sinaí i del tron de David, rei dels reis d'Etiòpia...» Així el nostre Alfons IV el Magnànim començava la seva lletra al negus d'Abissínia.

Convençut el món occidental que el reialme, llunyà i misteriós, del Preste Joan de les Índies no es trobava a l'Àsia, com es venia creient des dels mitjans del segle XII, en saber que al mig d'Àfrica, voltat d'infidels hi havia un reialme cristià, l'Etiòpia, hi fou identificat amb una certa precisió. Així, en un mapamundi català de l'època trobem aquesta llegenda, a Etiòpia: «En esta provincia està lo gran emperador Presta Joan, senyor de les Índies, los quals són negres per natura; al vuitè jorn de són nats senyalen-los en tres llocs de la cara e bategen-los en aigua, a usança de Roma.»

Aquest costum a què es refereix el cartògraf català era molt conegut a l'Edat mitjana. Marco Polo en deia: «Els cristians d'aquest país porten tres senyals a la cara: un al front, un altre a la meitat del nas i un altre en una galta. Aquests senyals són fets amb un ferro calent i formen part de llurs bateigs» (capítol XXXV). A això, encara, es refereix Ariosto quan diu, referint-se al negus:

*Gli è, s'io non piglio errore,
in questo loco
ove al battesimo loro usano
il fuoco.*

La identificació del reialme del Preste Joan (o sigui «les Índies») amb Abissínia té la seva justificació en una confusió que existia pels antics entre aquest país i l'Índia. Aquest error ja es troba en Virgili, quan deia que el Nil comença a l'Índia; cosa que explicava un comentarista del segle IV, Servius, dient «*India omnem plagam Ætiopiacae accipimus*». Aquesta idea és repetida per molts, entre altres Procopi, els historiadors eclesiàstics Sozomen i Socrates, Frumenci, Cosmas, etc. Roger Bacon ja afirma que «*Ethiopes de Nubia et ultimi illi qui uocantur Indi, propter approximationem ad Indiam*». Alguns d'Abissínia en digueren *India Minor*. Tot això justifica que convençuts que el Preste Joan no tenia el seu reialme a l'Àsia — les incursions de Gengis Kan ho demostraren — els medievals identifiquessin el fabulós personatge amb el negus d'Abissínia.

Aquest país de meravella encurió els nostres reis. Joan I, amic de tot el que fos viatges i relacions fantàstiques, escriví una lletra al comte de Foix, on deia: «Segons que ens ha dit mossèn Ponç de Perellons, nostre major dom, aquí ab vos, quan ell hi era, havia un frare menor qui ha estat molts anys ab Preste Joan e compta d'aquelles parts moltes meravelles; e com nós lo desigem oír, pregam-vos, car cosí, que el nos trametats encontinent sens falla; e si per aventura era ja partit de vos, que hi vullats trametre on que sia e fer per quisa que venga, car gran plaser nos en farets.»

Alfons el Magnànim trobà en les seves relacions directes amb el Negus Isaac mitjans per realitzar les seves finalitats polítiques, però tot fracassà. Ferran Soldevila, en el segon volum de la seva esplèndida *Història de Catalunya* resumeix aquest fet amb aquestes paraules: «Per tal de cercar ajut contra l'amenaça dels mamelucs instal·lats a Egipte, Isaac havia tramès ambaixadors a Occident. Proposava a Alfons una doble aliança polí-

tica i familiar: aquella contra l'Egipte, aquesta mitjançant els matrimonis del propi Negus amb una parenta d'Alfons (Joana d'Urgell fou la víctima escollida) i d'una princesa etiòpica amb l'infant Pere. Això s'esdevenia l'any 1428. Sabem que Alfons havia tramès els seus ambaixadors catalans al Negus Isaac, coneixem les instruccions detallades que duïen, però sabem també que cap dels projectes no va realitzar-se. Peis volts del 1450 assistim a una represa d'aquestes relacions catalano-etípiques tan in-

Alfons IV de Catalunya

teressants des del punt de vista polític, comercial i geogràfic. Alfons, que projectava d'enviar deu galeres a les mars de Levant — un estol de cent-cinquanta naus, per alliberar la Terra Santa, havien de dir el seus ambaixadors —, demana al Negus Jacob, germà d'Isaac, que vulgui llavors mobilitzar tropes sobre la frontera d'Egipte i, fins i tant, obstruir el Nil!»

La cronologia d'aquests fets correspon amb els regnats dels negus Isaac (1412-1429) i Zara Yaqob (1434-1468), segons B. Bruce. Recordem que Joana d'Urgell, «la víctima» destinada al Negus, era una de les filles del «Dissortat», que el rei Alfons s'afessà a casar amb diferents personatges, la qual fou muller del comte de Foix, primer, i del de Cardona després.

Felip Faiadell, confessor del rei, i Pere de Bònio, mercader, foren els missatgers triats per anar a tractar amb el Negus Isaac, els quals havien d'inspeccionar-ho tot: «sobre tot lo fet de l'empresa — encarregava el rei —, secretament se informaran de la manera, de la puixança e del temps. E ço que lo senyor rei hauria de fer per mar, e quina ajuda podia haver en moneda del dit Preste Joan, e en quina forma segurament se podria dur.»

Alfons el Magnànim, doncs, no té un interès curiós per Abissínia com Joan I. Inclou aquest país en les seves idees imperials — com el italiàns d'ara —. I no oblidem que el nostre Alfons IV era Alfons I de Nàpols, rei de mitja Itàlia, i considerem quines conseqüències llunyanes — i a nosaltres pròximes —, pogué tenir la política del rei català.

MARTÍ DE RIQUER

VARIETATS

Un discurs de Romans

En ocasió del 33e aniversari de la mort de Zola, el 29 del mes passat tingué lloc l'acostumat romiatge a Medan, on Jules Romans pronunciat un discurs del qual reproduïm aquests fragments:

«Onsevulla que posem els ulls, sia a dins o a fora de les nostres fronteres nacionals, el que veiem al voltant nostre és l'exemple, mil vegades repetit, de la defallença dels intel·lectuals, de llur conformisme vertiginós, de llur aptitud no solament a suportar (cosa que seria humana i perdonable), sinó a servir i a saludar no importa què, a llepar els peus de no importa quin ídol, demanant-li només que sigui fort i que faci por. Si, ja fa alguns anys que assistim a una Exposició universal i permanent de la Covardia cívica... el això que, ho repetixo, cap època de la història humana no ha tingut com aquesta tanta necessitat del coratge dels intel·lectuals, i sobretot dels grans intel·lectuals. Perquè mai cap altra no ha tingut una necessitat tan vital de veure-hi clar, de veure des de dalt i de veure lluny. Mai cap altra no ha tingut una necessitat semblant d'ésser protegida contra la fascinació dels falsos ídols, o d'ésser guardada de llur embuixament. D'ençà d'alguns anys, tots anem per malísim camí, o per dir-ho millor, amb dues rodes sobre la terra ferma i dues rodes a la cuneta. Una mica més d'engegament, una mica més de deliri col·lectiu, i ens estavellarem en la pitjor catàstrofe. Però potser bastaria una brusca despesa d'energia a les ordres de la raó, perquè, d'un cop, el món actual es surti de l'espantosa esclavissada i, girant del cantó del progrés, tal com l'han definit i designat els herois de l'esperit, les forces de les quals són abundants, operi un canvi sense precedents.»

Alfred Vallette

El seu nom el trobaríem en ben pocs llibres. És que Alfred Vallette — com digué Remy de Gourmont ja fa trenta anys, en l'època si fa no fa del retrat de Vallotton — des del moment que assumí la direcció del *Mercur de France*, la seva literatura fou tota en actes.

Vallette i alguns amics feren sortir la coneguda revista de cobertes lila el primer dia de 1890. Al principi, fou l'òrgan del simbolisme. Després, eixamplat el seu camp d'acció, exercí un gran paper en la vida intel·lectual. Als noms dels primers temps — Reynaud, Dumur, Gourmont, Jules Renard, Samain, H. de Règnier —, se n'hi afegiren molts més; el *Mercur* s'obrí a totes les activitats intel·lectuals en la seva famosa *Revue du Mois* i després de la *Quinzaine*, que segons Vallette era «periodisme passat pel se-

Alfred Vallette, per Félix Vallotton

dàs, després de tot el que és massa efímer». Més tard, a la revista, passada de mensual a quinzenal, Vallette afegí les edicions, que revelaren al públic francès — i a molt de no francès i tot — Kipling, Lafcadio Hearn, Havelock Ellis, Wells, Nietzsche, Thomas Hardy, etc.

Vallette sentia profundament les lletres i el lliure examen; ajudà els començos d'indefinit d'escriptors, no posà mai traves a la llibertat d'escriure. I per això en la llista — que completa és llarguíssima — d'autors del *Mercur* hi ha tants noms i tan diferents: Francis Jammes, Laurent Tailhade, André Gide, Jules Romans, Francis Carco, Pierre Benoit, Jean Moréas, etc., de molts dels quals havia publicat la primera obra.

Vallette — marit de Rachilde — ha mort a setanta-nou anys, al peu del canó, tres dies abans de sortir el número del *Mercur* en gran part commemoratiu del vintè aniversari de la mort de Remy de Gourmont (27 de setembre de 1915); Vallette ha mort vint anys i un dia després del seu gran amic.

A la casa del *Mercur*, no hi havia ni telèfon ni electricitat. «Els meua coquetaria», deia el director. Ara, Georges Duhamel n'hi fa instal·lar.

VISIÓ D'UNA ÈPOCA

Les "Memòries" d'Eulàlia de Borbó

Es un fet relativament modern aquest de l'aparició en la literatura europea de llibres de memòries deguts a plomes més o menys augustes, que han viscut damunt el tron o en les seves proximitats, i que senten la necessitat insòlita de justificar-se davant del món després d'una vida i una gestió desafortunades. Davallar dels núvols de la realitat per a adreçar-se al comú dels mortals en una confessió, ja sia sincera o un punt maquillada, és retrè homenatge a una democràcia envaidora que, a despit de tots els

desciximents autèntics una campanya bèl·lica que tingué per escenari la nostra terra i en la qual les escenes d'heroisme i de ferocitat s'alternaren amb prou intensitat per a impressionar prou profundament els que en foren testimonis. Recentment una germana d'Alfons XII, l'ex-infantessa Pau, mig germanitzada per la seva llarga estança a Baviera, ha publicat un recull de records titulat *Cuatro revoluciones e intermedios*. Però l'èxit de curiositat i de públic l'ha tingut aquest volum de memòries de la seva germana, l'ex-infantessa Eulàlia de Borbó, amb el seu prestigi de dona rebel i democràtica, de muller dissortada i escriptora brillant i frustrada.

En aquest volum de 300 pàgines, que abracen del 1861 al 1931, hi ha tant de moviment, tant de fets, tant de personatges històrics, que no hi queda pas gaire lloc per a reflexions ni psicologies ni panorames profunds de la història contemporània europea. L'autora, filla d'aquella reina «temperamental» — com diuen els catàlegs de les cases cinematogràfiques en parlar de les estrelles més dotades de *sex-appeal* — que es digué Isabel i d'aquell curiós exemplar de príncep consort que era el seu cosí Francesc d'Assís, reflecteix amb una certa objectivitat el que presència i ens explica les seves amistats amb tota la grana de prínceps barrejats amb innumbrables lligams de parentiu, tots ells cosins i oncles i nebots. La filla petita d'Isabel II tingué un matrimoni tan mal ensopegat com el de la seva mare, però per raons absolutament contràries. El seu marit i cosí, Antoni d'Orleans, fou tot al revés d'un model de fidelitat i de temperança, i Eulàlia hagué de divorciar-se. Naturalment, la cosa no fou gaire ben vista a la Cort d'Espanya, regida per una dona tan severa i eixuta com Maria Cristina, la reina matriarca.

Eulàlia de Borbó i Antoni d'Orleans

moviments reaccionaris, és inseparable de la difusió extraordinària que el llibre, el diari i el cinema han assolit en els darrers anys. El *Memorial* de Santa Helena hauria estat el predecessor d'aquests llibres de memòries que tant sovintegen, sobretot d'ençà que la gran guerra feu aquella escombrada decisiva de trons i dinasties, i que la vida daurada de l'exili deixà d'ésser agradable per a tots els monarques bandejats i per a totes les Alteses eliminades de la llista civil. Napoleó, tanmateix, era un home fill del poble i que recolzà la seva força enorme damunt una nació tot just sortida d'un enorme trasbals social i polític, del qual ell havia d'ésser consolidador i propagador a desgrat seu, interpretant fins a la fi el paper de gran home que el destí i el seu geni li havien adjudicat, havia d'adreçar a la posteritat un document on constessin les seves paraules i els seus fets, i si ell no es decidia a fer-lo, el dictava o l'inspirava, com els nostres reis conqueridors. Ara no, són els darrers rebrotos de les dinasties seculars, les figures ungides de dret diví amb una corona llampant que, encara esbalats del cop del destí que ha volgut negar tota validesa a llurs títols de sobirania, donen bel·ligerància a l'opinió pública, de la qual mai no havien tingut esment, i s'afanyen a contar llurs malaurances i l'exemplaritat de llur conducta fins al moment fatídic de l'exili. Obres desiguals, escrites sovint amb un partit pres, poques vegades arriben a una frescor i una inspiració que hom troba en aquella *Educació d'una princesa* en la qual una Romanov ens detalla els seus records d'infantesa, i que comentà fa algun temps J. Cabré i Oliva damunt aquestes pàgines. La posa deguda al lloc que ocupaven, la temença de divulgar secrets de família o de donar peu a indiscrecions que desprestigiarien la dinastia i la causa de la restauració, donen moltes vegades un dring de falsedat a aquestes memòries.

En poc temps han sortit en castellà tres volums d'aquesta mena d'obres, i per una coincidència significativa, tots tres són escrits per dones. Princeses espanyoles les tres, han passat bona part de llur vida a l'exili i han estat poc deformades per la pressió de la rutina de la Cort. Les *Memòries* de la famosa Blanca de Borbó, oficialment Doña María de las Nieves de Braganza y de Borbón, muller de l'ancià pretendent de la corona d'Espanya en la branca tradicionalista a punt d'extingir-se, tenen per als catalans l'interès de recordar amb una agilitat i un

o per una fanàtica de l'etiqueta i de la monarquia com era la seva cunyada Isabel. Aleshores, exiliada oficiosament de Madrid, hagué de voltar tot Europa i entaulà coneixences variades i interessants. És fú molt amiga de Guillem II i la seva defensa del Kaiser és vehemement i convencedora, en el seu llibre, així com el retrat que fa del tsar Nicolau i dels costums de l'aristocràcia russa són una justificació implícita de la revolució que capgirà el mecanisme estatal de la gran nació eslava.

Es curiosa també l'allusió que fa al general Primo de Rivera, el darrer servidor eficaç de la monarquia espanyola, segons l'autora, així com les apreciacions que feia el *borboner* dictador en els seus darrers mesos. De tota aquella desfilada de personatges brillants i augustos, pocs s'han salvat de l'ensulsiada general de trons, i aquests són, i l'anciàna autora de les *Memòries* ho reconeix, els sobirans que mai no s'han apartat dels corrents democràtics i constitucionals, els reis-financiaris, modestos i esbarradissos, dels països escandinaus, els reis populars de Bèlgica i Holanda, els reis anglesos, que encarnen la tradició i l'equilibri de les forces polítiques britàniques.

La vivacitat de l'estil, l'enumeració de figures històriques, la visió personal d'episodis frescos a la memòria de tots, algunes caricatures agudes de la cort espanyola i alguns detalls saborosos i desconeguts, fan, altrament, ben agradable la lectura d'un llibre que només té de massa un pròleg que no diu absolutament res ni serveix de res, escrit per un escriptor americà perfectament desconegut. En canvi les il·lustracions, nombroses, encara que no gens sensacionals, augmenten l'interès anecdòtic del volum.

RAFAEL TASIS I MARCA

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa □ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fatiga corporal, tremolors, dispènia nerviosa, palpitations, hèrisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen estrictament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i fet el sistema nerviós, reconstruint el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esportistes, intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguent sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, tots els esforços o exercicis fàcilment i dissipant l'organisme per reprendre's sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.— Distributors i transmissors 25 ptes. en segell de correu per al franquisme a Oficina Laboratorial Sàhara, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'organisme i tractament d'aquesta malaltia.

ENCARREGUEU ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS PATRICI ARNAU

VERDAGUER, CALLIS, 3, 5, 7 (DARRER DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. — ELI GANCA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. — EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

Els Clàssics Catalans Modernitzats

De la COL·LECCIÓ POPULAR BARCINO

- 1 - Llibre d'Amic e Amat, de Ramon Llull . . . 1'50 Ptes.
- 2 - El Desafiament de Bordeus, de Desclot . . . 1'— »
- 3 - La Croada contra Catalunya, de Desclot . . . 1'— »
- 4 - Alliberament de Catalunya, de Desclot . . . 1'— »

Aquests volums i els altres de la «Col·lecció Popular Barcino», es venen a la:

Llibreria Catalònia 3, Ronda de Sant Pere, 3

LES ARTS I ELS ARTISTES

El cartellista Enric Moneny Darreres novetats arqueològiques

Aquests dies, el cartellista i decorador Enric Moneny té oberta una exposició de cartells de turisme a l'Ateneu Popular de Gràcia.

No és pas el nom d'Enric Moneny famós en excés en el nostre petit món de les arts de la propaganda i, no gens menys, no és pas que no s'ho mereixi. Val a dir, per altra banda, que ell tampoc fa grans esforços per assolir una popularitat que li seria més beneficiosa que perjudicial. Comparteix les seves activitats entre el seu taller particular i el que té instal·lat a les oficines

relacions i del *do ut des* i els crèdits s'obren a aquell qui més sap fer-se escoltar. Enric Moneny és conegut de poca gent i no compta amb aquella confraria d'adictes que tan necessària arriba a ésser, la creació de la qual per a molts d'altres és prèvia a la producció de qualsevol obra.

Es Moneny un artista d'un gust segur i d'una excel·lent orientació. Els seus cartells i els seus projectes de conjunt són alguna cosa en la qual, dintre els tòpics de la moda — com podria evitar-los qui treballa, com ell, dins l'estricta actualitat? —, han estat salvaguardades les essències del bon to i de la finesa. Moneny no cau mai en el plagi insensible ni en la fàcil recepta a què tan decantats són la immensa majoria de decoradors i cartellistes d'avui, improvisats productors artístics sense més ni més, com tal que, tip de pintar portes i parets, s'ha independitzat pel cantó més adient al que fins suava havia fet, o com tal altre que, després d'intentar obrir-se camí en cinquanta especialitats, ha plantat un estudi d'art, tant aquell com aquest seduïts per la facilitat amb què se'ls mostrava la seva nova professió; tres o quatre revistes de tant en tant per poder saquejar i la repetició insensible de les fórmules més en voga feien el seu fet. Es per això que, gràcies als insensibles i als indocumentats, que és en aquests temps que s'han vist més amb cor de tirar al dret per la simplicitat de formes i la limitació de tipus marcats per les noves tendències, hem vist tantes calamitats de tot ordre. Des de les lletres il·legibles fins als conjunts més depauperats, engiponats sense cap gust ni criteri i d'una letjor insuportable.

La formació de Moneny ha estat del tot diferent que la d'aquests desventurats que no us sabran dibuixar una mà, que no us sabran delinear un alfabet, que no us sabran fer un conjunt que no sigui això d'ara. Moneny ha tingut els seus estudis, i no pas banals. Una bona disciplina artística l'alligona durant els anys de la seva primera joventut i fou després, quan havia dibuixat qui-sap-lo, quan havia pintat moltes teles, quan havia vist molts museus, quan havia passat per un grapat de barraquetes, que es va dedicar a la seva activitat actual.

Es per aquestes raons que els cartells, les composicions de propaganda, els projectes de stands d'Enric Moneny són d'una veritable bellesa i d'un sabor original. La simplificació de dibuix que exigeix la tècnica cartellística, el despulament d'ornamentació que demanen les formes actuals de construcció mai no són, acl, en detriment d'un exacte coneixement dels volums i de les masses ni d'una rigorosa comprensió de la funció de cada element. Quan arriba l'hora de complicar el dibuix, quan arriba l'hora d'enriquir l'ornamentació, Moneny sabrà sortir-se'n bé, com se'n surt ara, amb gust, encert i personalitat.

ADAM COSCOLL

Cartell de Moneny

de la Federació de Turisme Catalano-Balear, la direcció de la qual sabé adonar-se del gran partit que es podia treure del talent de Moneny. Aquest artista no és pas d'aquells que els trobeu pertot arreu, constituint penyes, acudint a reunions, actes públics o privats, inauguracions i clausures i que no poden imaginar-los quan deu ésser que treballen, tant de temps veuen que els queda per a esbarjir-se, polemitzar i complir amb els deures socials. De Moneny, contràriament, si teniu notícia de la seva obra i de la feina que arriba a descabellar d'un cap de dia a l'altre, de la fixesa amb què es compromet a lluitar-vos algun encàrrec, un projecte o una realització i la puntualitat amb què dona compliment al seu compromís, us arribareu a pensar que treballa totes les vint-i-quatre hores, sense entretenir-se ni a menjar ni a dormir. Per això, on les reputacions es fan a base de

L'Iran...! Aquesta antiquíssima terra dels que modernament s'han anomenat perses ja era una terra cultivadíssima molts segles abans d'anomenar-se Iran. Això és el que va descobrir-se en els nostres dies; això és el que va revelar-se davant els ulls atònits de l'arqueologia. No reportarem res aquesta vegada de les antiguitats de l'Iran protohistòric, però sí d'un dels períodes més resplendents de l'Iran aquemènide, de la fi del segle v a. J. C. Les darreres des-

és una peça de preciosíssima orfebreria, repujada i cisellada en el ric aliatge anomenat electron; els guarniments són d'or. Ambdues obres són insuperables en l'art imperialista dels aquemènides.

També a la Xina l'arqueologia moderna ens revela valors nous d'altíssim interès. Prop de Han-Yang Hsien, al nord de la província de Honan, en un poblet anomenat Hsiao-t'un, on des de l'any 1899 es veu descobrint el bo i millor de l'art més antic de

que les tombes descobertes són més importants, més espaioses, més ben construïdes i de planta més complexa com major és la llur antiguitat. Aquesta es revela en algun cas per la superposició de les unes damunt les altres; però és sobretot el material que contenen allò que millor orienta la cronologia. Cal assenyalar el fet important que totes les susdites tombes s'agrupen soterrànies i cobertes amb volta de cadena, la qual és adés molt pronunciada, exageradament ametllada, adés abaixada fins a confondre's amb la de canó. Les cambres, enlosades, es comuniquen per mitjà de portals, ametllats en les adjacents, per mitjà d'obertures tan desmesurades, en les de l'eix central, que es confonen les tals obertures amb la forma dels arcs torals. Les voltes són de maó cuit, de vegades amb maons esmaltats polícroms i amb decoració escultòrica de caràcter simbòlic, religiós, geomètric o bé amb declarada epigrafià sinica; llur construcció és de doble, triple i fins quadruple filada concèntrica de maons. Algunes de les tombes més antigues tenen fins a deu cambres; d'aquestes n'hi ha que amiden sis metres d'amplada o de llargada per tres d'alçada. Els maons són tan ben fabricats que el morter de les juntures no es percep; semblen muntats en sec.

Els objectes trobats en les susdites sepultures són des de tots els punts de vista valuósíssims: desistim de fer-ne la descripció que es mereixen, per manca d'espai en el periòdic. Limitem-nos a enumerar-ne la condició: vaixelles de gerreria i de pisa esmaltada, cassetes de ceràmica que reproduïxen tota mena d'edificis religiosos i dels quals ningú no tenia idea; una luxosa llàntia de suspensió, de bronze fos, decorada amb ocells; vaixelles de bronze; tancers de bronze, armes de ferro i de bronze, joieria d'or i de pedreria.

També a l'Annam ha estat descoberta una important escultura de pedra que representa el drac Macara, obra d'art notable, la qual es pot datar del segle II o III. Aquesta escultura és important, a part del seu valor artístic, perquè la seva cronologia la col·loca en un període anterior a la naixença de l'art tiampa, ço és l'art nacional de l'Annam; és una escultura l'estil de la qual revela influència de l'art txeu de la Xina. La troballa d'aquest drac Macara per

Altar de sacrificis a l'illa de Samosir (Sumatra)

cobertes iranianes són de preu, són també de bona vàlua arqueològica: es tracta d'una troballa feta en la terra de promissió de l'arqueologia iranian, el Luristan, famós pels seus bronzes preirànians; aquesta troballa és un braçatet d'or massís, l'estil del qual revela influència marcada de l'art assiri. A la província Mazanderan ha estat descobert un cap de cavall d'estil aquemènide, aplicat a un veire en forma de rhyton;

la Xina, una missió de l'Acadèmia Sínica sota la direcció del doctor Li Xi treballa fructuosament des de cinc anys ençà. Les darreres campanyes han descobert un gran hipegeu abundant en mobiliari funerari. Aquest mausoleu, conegut ja a tot el món arqueològic amb el nom de tomba de l'elefant, ha estat batejat així a causa de les incomptables representacions d'aquest proboscidi, adés en forma pictòrica o escultòrica, adés i principalment emprades com element de decoració. El mobiliari funerari revela la gran antiguitat de la tomba en qüestió. El dit mobiliari consisteix principalment en una enorme quantitat d'ossos dels anomenats en aquella arqueologia extremoriental «ossos oraculars», probablement els arxius de la cort en temps de la dinastia Xang-Yin (1766-1122 a. C.); el lloc de Hsiao-t'un sembla haver estat en aquella reclusa antiguitat la capital. Els ossos oraculars ara trobats estan coberts d'una escriptura que encara no ha pogut ésser desxifrada. També s'hi ha trobat ceràmica de tipus desconegut fins avui, ultra nombrosa escultura d'os, de jade, de vorí i de pedra. El més impressionant de la descoberta és la vaixel·la de bronze, en la qual s'admiren les formes i la decoració més arcaica en aquests bronzes tan estimats pels col·leccionistes.

L'arqueologia de la Indoxina és potser una de les més divulgades de l'Extrem Orient, gràcies a la magnífica i perseverant labor de l'Escola Francesa d'Extrem Orient. Qui no ha sentit parlar, qui no ha admirat, mai sigui de passada, la grandiositat dels temples cambodjians? Qui hi pot haver en una ciutat poc o molt civilitzada que no tingui idea més o menys concreta del gran art escultòric dels períodes culminants de la història antiga del Cambodje, de l'Annam, del Tonquin? Els periòdics il·lustrats francesos, els llibres, el cinema, ens han familiaritzat gairebé amb aquelles meravelles de la un temps famosa península indoxinesa. I bé, tot això tan hiperbòlicament

Bronze del Victoria & Albert Museum (dinastia Xu)

l'Escola Francesa d'Extrem Orient revela doncs una novetat en l'arqueologia tiampa.

Els holandesos acaben de fer a Sumatra una bona troballa, una veritable descoberta feta en terres de les tribus Batacs. Es tracta d'uns sarcòfags antropoides, de pedra, la forma dels quals té molta semblança amb la de certs recipients de bronze, de caràcter ritual, que feren la fama artística de la dinastia Txueu de la Xina. Però aquesta dinastia data dels segles XII a III a. J. C., mentre que els sarcòfags de l'illa de Sumatra sembla que es poden datar només del segle IV d. J. C. Una particularitat d'aquests sarcòfags imponents, particularment ben insolita, és que el cap de la persona eminent sebollida en els tals sarcòfags es troba en edulc de pedra o fusta, també en urnes, disposats a poca distància.

JOAN SACS

(Segueix a la pàgina 8)

Les exposicions

Alfred Sisquella

Per a fer paladar tot esperant el proper desembre, temps en què s'ha de portar a cap una exposició d'obres actuals, la Sala Parés ha exhibit les vint obres de Sisquella de la col·lecció Barbey.

Aquestes teles, naturalment, no poden constituir un argument de primera mà per a la seva crítica. Gairebé totes les hem anades coneixent a través de llambregades fortuites fora de la sala d'exposicions, que és l'única manera de poder veure les produccions de Sisquella, i de vegades ens hi hem referit en el seu moment.

Repetim que és un *avant-goût* que predispesa a l'esdeveniment i que certifica no ja les esperances, que aquestes ja són depassades, sinó la magnífica realitat del pintor accidentalment sítgeta damunt el qual s'han anat a dipositar tots els requisits exigits per la gran pintura.

Francesc Guinart

La Sala Busquets ha portat a cap la inauguració amb una exposició de Guinart que constitueix una bona matèria per a celebrar l'esdeveniment anual.

L'aspecte general de l'exposició dona una gran nota d'optimisme respecte al pintor. Guinart s'ha identificat molt més amb el paisatge, fent-ne una cosa més emocionada que abans, més pròpia i més personal.

Celebrem força aquesta decisió que redun-da en el fet de no representar únicament l'artista amb els seus temes tradicionals, els aplecs i les ballades a la plaça del poble, que potser ja tenien el perill d'esdevenir massa estereotipades.

Ara, amb un bon contingent paisatgístic, Guinart ha aconseguit reeixir en les dues versions de la seva pintura. L'anteriorment expressada és una part anecdòtica que dona vivor a l'exposició i demostra la continuïtat de la traça. L'altre creiem que és la que ha de donar la mesura exacta del seu valor de pintor i la que per tant reforça aquella impressió d'optimisme que retriem.

Guinart efectua un paisatge clar, tocat amb una gràcia especial que li dona frescor i agradabilitat, allunyant-lo de tota mena de preocupacions comprometedores. Aquest és el mèrit i el motiu que fa creure en la propietat del gènere. Pintura abundant, força diàfana i que aconsegueix el que segurament reclama el pintor. Fer bonic honoradament amb la col·laboració de la fluidesa i del bon sentit. Es un programa sobre el

qual Guinart ha d'insistir per a fer encara més valuosa la seva personal interpretació paisatgística.

Francesc Gimeno

Un considerable aplec de pintures i dibuixos de Gimeno pertanyents a diverses col·leccions barcelonines ha servit perquè les Galeries Syra inauguressin la temporada tot sumant-se al moviment nacional de desgreuge i de revalorització del vell pintor que s'inicià pràcticament després de la publicació del llibre de Mates.

Aquesta exposició, més que res, va dirigida als que encara no s'han deixat convèncer. En ella Gimeno apareix, amb una bona sèrie de peces importants, com el pintor que molts han convingut d'anomenar excepcional.

No és el moment oportú per a repetir judicis sobre l'obra d'aquest il·lustre amargat que conegué tots els infortunis clàssics de l'artista del seu temps.

Ho és, en canvi, per a meditar profundament davant les seves realitzacions i per a procurar de corregir l'error general comés amb ell.

Ultra les teles definitives, s'exposa a les Galeries Syra un bon conjunt d'apunts del mateix Gimeno i una gran quantitat d'autoretrats que són altres tants documents interessants.

Convinguem amb l'encert de portar a cap aquesta manifestació útil en tots conceptes.

Ramon Casas

Una estupenda alenada de 1900 ha sortit de la Pinacoteca amb el recull de pintures de Casas. Alenada de 1900 i de pintura el valor de la qual creix per moments. No forma essencialment una antologia. Diverses de les teles aplegades en conjunt no responen a l'interès d'altres que les acompanyen, i d'altres que se n'haurien pogut trobar cercant amb cura entre els possessors d'obres del company del legendari Rossinyol.

Hem de creure, però, que la intenció, més que demostrativa, ha estat evocativa i així ja està bé.

Es molt remarcable i elogiuable el fet que en començar la temporada les galeries es posin sota la devoció d'algun dels vells mestres de casa nostra.

Per això estemem la felicitació a la direcció de l'esmentada galeria barcelonina.

ENRIC F. GUAL

Galeries d'Art

SYRA

FINA AL 2 DE NOVEMBRE
PROPERES EXPOSICIONS

1. NAVARRO - RAMON

ERNEST - CURIEL

Diputació, 262 Telèfon 18710

BUSQUETS MOBLES

OBIECTES D'ART I DE FANTASIA

PERE CRÉIXAMS

exposa 30 pintures
del 19 d'octubre al 1.º de novembre
Passeig de Gràcia, 36

SALA PARÉS

Dissabte vinent

EXPOSICIÓN

DURAN - CAMPS

venda d'una col·lecció

SALA GASPÀR

Consell de Conf. 323

(entre Rambla de Catalunya i Balmes)

MARCS - GRAVATS - MIRALLS I MOTLLURES

EXPOSICIÓN COLLECTIVA
DE PINTURA I ESCULTURA

del 12 al 25 d'octubre

La Pinacoteca

MARCS I GRAVATS

Exposició de les Arts i els Artistes,
amb motiu de les noces de plata
de la seva fundació.

Passeig de Gràcia, 34

RICÍ "GOLOSO" PURGANT DELICIOS

CASA REÑE

COPIES a màquina

CIRCULARS

amb multicopista a preus reduïdíssims

TRADUCCIONS de l'anglès

i francès

MONT-SIÓ, 18, pral. - Telèf. 18053

SI ÉS ELÈCTRIC I PER AL VOSTRE AUTOMÒBIL

ho trobareu en les millors condicions de preu i qualitat, al

GARATGE ELÈCTRIC

CARRER MOIÀ, 61 B (Arbau i Diagonal)

CAMISER ESPECIALISTA

EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 11

Telèfon 41655

Aquest número ha

passat per la censura

MUSICA

«SUITE» DE MÚSICA CONTEMPORANIA

Instantànies de Praga

Una de les intencions que la S. I. M. C. s'ha esforçat sempre de dur a la pràctica, és la de conformar el caràcter dels Festivals—en tot allò que sigui possible—a la psicologia especial de la nació on aquests han de tenir lloc.

En definitiva, qui fixa la fisonomia del Festival és naturalment el Jurat que selecciona els programes. I la presència, dins aquest Jurat, d'un representant de la nació que invita respon encara, en últim terme, a aquella intenció.

A Praga la S. I. M. C. podia sentir-se situada pròpiament en un dels llocs estratègics de la música moderna. És d'anys ja que la música moderna té a Praga carta de naturalesa com no la té, potser, en cap més ciutat d'Europa actualment. Amb dir que més d'una de les obres més importants dels programes, primeres audicions dins el marc de la societat, eren segones o tercers audicions per al públic filharmònic de la capital txecoslovaca, ja està dit tot.

Perdó, no està dit tot! Cal afegir encara que Praga és la pàtria de la música basada en el sistema de quarts de to.

La música per quarts de to, aquesta «planta grassana» de la música moderna, té a Praga el seu camp de cultiu més important, una veritable *serre chaude* dins la qual treu una florida d'un fantàstic i d'una delicadesa inimaginables. El Conservatori de l'Estat compta des de l'any passat amb una classe oficial de composició de música per quarts de to. Fa deu anys que la classe hi venia funcionant extraoficialment, però amb una subvenció directa del ministeri d'Instrucció Pública. El professor és Alois Hába, el creador de la música per quarts de to i el seu teoritzador més important. La casa Förster—el Pleyel txecoslovac—fa quinze anys que construeix pianos especials per a l'execució d'aquesta música. I artistes com els del Quartet de Praga l'executen amb els instruments de corda normals com la cosa més natural del món. Això, per a donar idea de la mena de fonaments en què descansa una empresa experimental d'un tipus que, segons on fos, seria incapaç de produir alguna cosa més que un brevíssim i general arronçament d'espalltes.

Totes aquestes circumstàncies, era de preveure, invitaven a donar al Festival de Praga un caràcter «avançat». I així ha estat, efectivament. Sense exclusivisme, per altra banda, ja que la S. I. M. C. no s'ha identificat mai amb una tendència determinada. Ha cregut, senzillament, haver d'aprofitar aquesta vegada l'ocasió d'exposar a Praga les posicions més avançades de la línia de la música moderna.

La tècnica del Festival ha estat donada, doncs—i sigui dit sense paradoxa—, per les obres de l'escola dita «atonal». (Atonal, expressió poc afortunada, vol dir entre altres coses: abolició de la «tònica», com a funció harmònica.)

Les obres de Schönberg, Alban Berg i Anton Webern han estat, de molt, el més important de tot el que s'ha fet sentir en els quatre concerts oficials. Les *Variacions per a orquestra*, d'Arnold Schönberg, i la *suite* de fragments simfònics de l'òpera *Lulu*, d'Alban Berg, eren ja conegudes a Praga; i el *Concert per a nou instruments*, d'Anton Webern, era una estrena.

En confrontar Schönberg, Berg i Webern amb obres tan representatives escoltades a poques hores o pocs dies d'interval l'una de l'altra, dues coses significatives salten tot seguit a la consciència, perfectament clares.

Aquestes tres obres, considerades des del punt de vista de les qüestions relatives als elements constitutius del llenguatge musical i als principis de composició, ofereixen un aspecte manifest i evident d'absoluta identitat estilística i formal. Aquesta identitat ha donat lloc a emprar amb tota propietat la paraula «escola». Escola, evidentment, en el sentit en què es pot veure emprat aquest concepte en qualsevol manual d'Història de l'Art. Hi hauria consideracions curioses a fer sobre la constatació de l'«existència d'una «escola», d'aquesta «sèrie de constants» en la nostra època, precisament, entremig del jaspiat que fan davant del mapa de la música actual els giravolts i les metamorfosis d'ismes i tendències. Deixo en aquesta cruïlla un tema de veritable interès, em sembla. Penso donar-li cita un altre dia.

En un segon aspecte, el de l'expressió i el del contacte amb el món individual de l'artista, les tres obres de Schönberg, Webern i Berg revelen tres fisonomies de la més acusada diversitat, tres mons distints, en realitat. Les dues cares de la medalla—identitat en l'aspecte formal; independència total, llibertat de la personalitat en l'aspecte expressiu—prenen tot seguit un relleu extraordinari a la confrontació d'unes obres amb altres. No és un descobriment d'ara, però m'interessa fer constar la força d'una impressió recent.

L'emoció que es desprèn de les *Variacions* de Schönberg és d'un ordre molt especial, difícil de transcriure. El patètic d'aquesta música no és menys intens pel fet, diria, de no ferir cap corda física, ni produir ja gairebé cap ressonància d'ordre sentimental o sensual. Amb una sonoritat prodigiosament desmaterialitzada les variacions passen com els actes d'un drama que s'està jugant en un lloc de calma i serenitat im-

pertorbables. Cicles d'idees s'obren i es clouen com cercles màgics, dins una esfera de racionalitat transparent, d'una evidència estranya i fascinadora per a la intel·ligència que segueix amb una mena de fer i desfer de les formes en moviments d'un imprevis total. I enmig de tot, sempre, com un fil d'Ariana, la consciència patètica de l'home, tot i que el seu llenguatge no tingui ja cap accent de joia ni de dolor i la

Alois Hába

seva paraula us arribi com la vibració d'una llum freda i pura.

La música de Lulu, d'Alban Berg, al contrari, és d'un lirisme arravatat. La seva orquestra sona d'una manera orgiàstica, literalment naudita. Les exigències més exorbitants de la partitura revelen, a l'audició, ésser d'una eficàcia pràctica i d'una justesa i previsió desconcertants.

Webern, en una obra de dimensions considerables, ha realitzat una transposició moderna del *concerto* pre-clàssic. Els nou instruments estan tractats sovint d'una manera semblant als tres grups del tercer Brandenburg, de Bach. L'escriptura sobrepassa, si cap, la pura geometria de les variacions de la *Sinfonia op. 21*. Fa pensar en una mena de flors de neu o, millor encara, de cristallografies musicals, plenes d'una barreja única de flor i delicadesa, tot en pures arestes i facetes com si es tractés del residu últim d'una matèria exposada a l'acció del glaç o de la flama.

Seria pueril mostrar-se sorprès de la desorientació més o menys total que obres com les esmentades—que han estat les més aclamades a Praga—poguessin produir en un públic llatí, per exemple, i més encara si afegim: escassament familiaritzat, des del punt de vista ja simplement auditiu, amb la música moderna.

Però seria més pueril encara pretendre jutjar una música com aquesta des d'un punt de vista purament hedonista, segons la major o menor quantitat d'emoció i de goig immediat que produeix a la primera audició. Hi ha una forta dosi de petulància, probablement inconscient, en l'amatador que reacciona amb violència davant una música que comença per refusar-li un cert plaer físic acostumat i per afegir, naturalment, se li escampa encara més intel·lectualment. Aquí ve a tomb una anèdota que pot il·lustrar millor la situació:

S'estrenava a Viena una de les primeres obres «atrevides» de Schönberg. Gustav Mahler era a la sala. Acabada l'obra hi ha un gran avalot de demostracions a favor i en contra. D'una butaca situada a la vora del seient de Mahler ix un xiulet estrident: un senyor congestionat bufava dins la clau del pis. El gran director l'increpa: «Qui sou vos per a comportar-vos d'aquesta manera?» «Sóc Tal!» (aquí el nom d'un conegut aristòcrata vienès i famós filharmònic). «Doncs jo sóc Gustav Mahler i vos aquí no hi toqueu cap *pito* quan jo aplaudeixo!»

Mahler tenia raó, evidentment, encara que aquell senyor pogués no quedar del tot convençut, també ho admeto. Però aquí hi ha la dificultat, precisament! El públic—i en rigor, el crític i tot—no estan obligats a comportar-se davant la música tal com hi està el músic. La regla de conducta del públic és espontaneïtat i temperament. L'escandalós seria que xiulés el músic!

Probablement hi ha incomprendions, si no definitives, almenys temporalment insuperables per a la gran massa; tal com hi ha hagut èpoques frapades de total incomprendiment per altres èpoques. Tot el segle XIX no ha sabut mai que fer de l'Edat mitjana. Avui, la música medieval, per exemple, torna a interessar com interessaven l'arquitectura o les pintures romàniques. És possible que el públic que va al Museu Romànic de Montjuïc experimenti sensacions bastant incomfortables davant les pintures que contempla. Una persona mitjanament informada, però, es guardarà d'exterioritzar el seu disgust com de fer un paper ridícul. Sap vagament que en certes èsteres superiors a la seva, aquest art torna a ésser

URBANISME BARCELONÍ

El futur "building" de la C. E. S. A.

L'IMPERI DE LA LLUM

Quan dintre dos anys i mig o tres hagi estat construït a la Plaça de Catalunya, davant de la Telefònica, el *building* de la C. A. E. S. A. (Companya d'Aplicacions Elèctriques, S. A.), ens serà oferta una nova demostració plàstica urbana del que representa l'electricitat a Catalunya. El casal de la C. A. E. S. A. serà un edifici de grans dimensions, que tindrà per un costat fatxada a la Plaça de Catalunya, per l'altre al Portal de l'Àngel, amb xamfrà enfrontat al carrer de Fontanella, i encara una altra fatxada al carrer d'En Tripó.

L'edifici, construït en un terreny de 2.700 metres quadrats, constarà de dos soterranis, planta baixa i onze pisos. Del nivell del sòl al cim de la cúpula uns seixanta metres.

Poc més o menys passarà uns tres pisos a l'edifici del Banc de Biscaia. L'immoble es destina al servei de les companyies d'electricitat que constitueixen el grup de la Unió Elèctrica de Catalunya, que actualment tenen els distintes serveis comercials i tècnics distribuïts entre diversos locals de la Plaça de Catalunya, carrers de Girona, Mata, Ramalleres i altres. Quan les oficines que han d'ocupar-lo hagin arribat al seu màxim desenvolupament, podrà donar cabuda a uns dos mil empleats i caps de servei. Per a ús del públic i del personal seran instal·lats deu ascensors, alguns de molta capacitat i gran velocitat i una completa xarxa de muntacarregues, tubs pneumàtics i central telefònica automàtica.

La construcció de l'edifici està projectada amb estructura metàl·lica enterament recoberta de formigó, calculant-se en tres mil tones el ferro que hi entrarà. Les fatxades corresponents als carrers adjacents i a la Plaça de Catalunya es construiran d'obra amb la cara vista de pedra blanca i la socada, o sigui la part corresponent a la planta baixa en tota la seva alçada, serà recoberta de granit pulimentat. El conjunt de les fatxades nobles farà uns set mil cinc-cents metres quadrats. I llum, molta llum arreu.

ENS VE DE LLUNY

No lluny del *building* de la C. A. E. S. A., un altre edifici avui ja insuficient ens parla del poder de la llum. És el conegut edifici de la Catalana de Gas i Electricitat.

Barcelona fou la primera ciutat que instal·là a la Península la il·luminació a gas. Això era l'any 1843. I no contenta de tenir-la a casa, la duia a Sevilla. Madrid l'establí l'any 1865, o sigui vint-i-dos anys després. La Societat Catalana per a l'Enllumenat a Gas, però, no estava satisfeta, i en 1847, a través de la Central Catalana d'Electricitat, donava a la ciutat l'ús del fluid elèctric, amb prioritat, naturalment, sobre totes les poblacions de la resta de la Península. Uns quants anys després, en 1894, una nova societat productora d'electricitat, la Compania Barcelonesa d'Electricitat, es sumava als elements inicials.

Per tal de fer-nos càrrec del camí fet podem dir que el 1.000.000 de kw. h. que anualment consumia Catalunya cap al 1911, tot energia tèrmica, s'acosten ara a 1.000 milions de kw. h., la major part producció hidroelèctrica, si bé subsisteixen, ampliables, les velles centrals tèrmiques, dues de les quals, la de la Catalana i la de l'Energia Elèctrica, es poden veure prop del Besòs, no lluny de la línia del litoral. Les centrals tèrmiques esmentades i la popularíssima del carrer de Mata i Paralel asseguren la continuïtat del servei, contra els perills d'estius massa eixuts que poguessin reduir extraordinàriament la capacitat dels salts d'aigua i per tant la producció hidroelèctrica. Pot dir-se que l'any 1911 havia d'ésser un any decisiu per a l'electricitat i l'economia de Catalunya. Fa temps que pels rius i les

UNA PRECISIÓ

Aquests dies, el senyor Otto Mayer, que ha deixat de pertànyer a la redacció de MIRADOR, s'ha aplegat a fer-ho saber a tothom que ha pogut en unes delicioses targetes color crem que reparteix a domicili. Això ens podria estalviar la feina de fer aquesta nota si no fos que ens interessa precisar un punt del redactat del senyor Mayer. I és que no és ell que ha deixat de col·laborar a MIRADOR per discrepàncies amb nosaltres (sinó nosaltres que li hem dit de deixar la seva col·laboració per motius d'indelicadesa i de desconsideració personal envers altres col·laboradors de MIRADOR).

Ara el senyor Mayer escriurà a la *Revista Ford*. Li desitgem molta sort i esperem que les seves cròniques siguin força apreciades pels lectors d'aquesta revista automobilística.

estimat en tot el seu valor. I present, potser, que aquesta intel·ligència arribarà a infiltrar-se poc a poc, com tota cosa de cultura, per capes humanes cada vegada més extenses. Qui sap si el seu fill arribarà «naturalment» a posseir un gust i una sensibilitat per a l'art romànic que, cinquanta anys ençà no s'haurien pogut trobar sinó rigorosament localitzats en un especialista.

La influència avui manifesta i creixent de l'escola de Schönberg damunt una sèrie de compositors joves dels més diversos països, suggereix la idea d'un procés semblant. És això el que voldria examinar encara, en una altra crònica, en relació amb les obres joves més importants dels programes de Praga.

ROBERT GERHARD

muntanyes de la nostra terra s'està lluitant una batalla: la batalla per la conquesta dels salts d'aigua. Catalans, francesos, belgues, suïssos, canadencs, afinen recursos, posen en joc influències, planejen, calculen, intriguen. Per damunt de tots, un home:

FRED STARK PEARSON

Pearson és l'home al qual no detura cap dificultat. Si ell es convenç de la utilitat d'un projecte, ni els obstacles tècnics ni els problemes financers el faran recular. Coneguts que són els seus plans a Barcelona, primer admiren; després són objecte de premisses significativament pessimistes. Però ell segueix la seva via i la seva obra, i si no en té prou amb 10.000 obrers per tal de fer una construcció hidràulica gegantina

L'edifici projectat al xamfrà de la Plaça de Catalunya

amb tres anys, n'hi posarà 25.000, i el salt de Serós, efectivament, rendirà, als tres anys escassos, 50.000 HP. a Barcelona.

Pearson, que com enginyer havia posat la fita més lluminosa de la seva vida amb la construcció de la resclosa, central generadora i desguàs per sota del Niàgara, de l'Electrical Development & Niagara Falls, N. Y., era un veritable capità d'indústria i potser, també, una mica somiador.

El dia 2 de juny de l'any 1911, dalt del cim del Tibidabo, davant la magnificència del dia, de la ciutat i a la vista de les terres pròvides de Catalunya, deia als seus acompanyants:

«Accepto els vostres plans, amics meus, i creieu-me que dintre pocs anys hauré fet de Barcelona una ciutat quatre vegades el que és avui. Demà a les deu del matí sortirem cap a Londres per tal de dur a terme aquest projecte.»

Havia arribat el dia abans, és a dir, el dia 1, i tanmateix el dia 3 tornava a marxar. Les seves promeses es compliren parcialment. És possible que haurien estat realitzades totes si no haguessin estat la guerra i encara més si els alemanys no haguessin enfonsat el *Lusitania*, en què viatjava camí d'Anglaterra, per tal de completar els seus projectes financers.

La seva labor fou ja definitiva. Si no hagués estat per ell, Catalunya és possible que hauria hagut de parar part de les se-

ves fàbriques durant la guerra. L'any 1914, només Barcelona Traction subministrà 145.041.533 kw. h. de fluid tèrmic i hidràulic, que amb el de l'Energia Elèctrica de Catalunya i la Catalana de Gas i Electricitat, no tan sols salvaren la nostra indústria, sinó que li feren comèixer un període florent, per a revolucionar-la després. Mil sis-cents vint-i-set milions de pessetes representen avui les societats hidroelèctriques domiciliades a Barcelona, entre accions i obligacions. (Vulgues, lector, excusar-me de la petita excursió al món de les xifres, més o menys atabaladores.)

EL RASCACELS, LA MURALLA I EL CENOBÍ

La plasmació urbana de les idees, dels plans, si volem dels somnis de Pearson, cristallitzà en el rascacels de la C. A. E. S. A.: dinamisme, grandiositat, llum i triplicidat de vida moderna. L'imponent edifici estatjà centenars de despatxos, hi treballaràn milers de persones: la construcció moderna, amb totes les seves complexitats farà ombra a la bella església de Santa Anna, la del claustre poètic, que és com un recer o un oasi al mig de la ciutat sorollosa i vibrant. El rascacels serà com un símbol de la vida actual en què el colossalisme té la pretensió d'aixafar-ho tot, homes i coses; l'església, com una amable supervivència d'altres temps en què el viure, fet i fet, potser era més plaent i bell que el d'ara.

L'església, el que resta del vell cenobi que començaren uns homes, mig religiosos mig guerrers, cap al 907, ha dialogat amb el futur rascacels per tal de dir-li que la seva grandària no l'imposa i que més bé voldria que es fes una mica enllà per no colgar-la amb els seus murs de ferro i ciment. I, efectivament, el rascacels, comprensiu, cap a la part posterior, deixarà que el carrer d'En Tripó s'endinsi una mica a fi que restin al descobert una part dels murs de Santa Anna, una de les joies arquitectòniques del trànsit del romànic a l'igüival i un dels darrers monuments de l'època comtal de Catalunya.

El casal de l'electricitat ocuparà els terrenys que havien sustentat les muralles, cap a la Porta de l'Àngel i part també del lloc on havia estat la Col·legiata o Noviciat de Santa Anna.

Primer desaparegué una part de la Col·legiata, l'any 1835; més tard desaparegué la muralla amb el seu passeig sobre els camps; i finalment, cap al 1857, els darrers vestigis o runes de la Col·legiata i restà l'església si fa no fa com està avui. Posteriorment, al xamfrà del Portal de l'Àngel i Plaça de Catalunya, fou construïda una casa de lloguer a la qual més tard foren superposats uns pisos, una cúpula, unes columnes de ciment, conjunt d'una perfecta pretensió de nou ric. Però com que prèviament no havien estat reforçats fonaments i murs baixos, el «monument», quan li mancà el suport de la casa del costat—la de la Plaça de Catalunya que havia pertangut als Rosés—mancà poc perquè no acabés amb una ensulsiada. Calgué reforçar-la a corre-cuita amb tirants de ferro, treure-li cúpula i pisos. Ara de l'edifici pretès monumental ja no en resta més que unes postals que, com tantes altres, es reproduïxen amb una constància exemplar.

PERE CASALS

Darreres novetats arqueològiques

(Ve de la pàgina 7.)

Les antiguitats precolombianes han donat recentment llur estimable contingut de novetats arqueològiques. El conegut arqueòleg precolombià Luis Valcárcel trobà l'any passat l'emplacement de la ciutat de Pisaj, gran i complexa construcció inca que la manigua havia absorbit del tot. El se-

tes nombroses obres de jardineria i de comunicacions, la fortalesa en si mateixa és la construcció menor, tot i ésser de bones dimensions i de composició complicada. Les muralles defensen, ultra la fortalesa, quantitat de temples i de sepulcres de magnitud iniques. També enclouen les muralles una població que hagué el nom de Piquillajta. Les cases d'aquesta població eren de pedra i amb el sostre lleuger, probablement de bruc. La composició d'aquesta població es troba perfectament agraçada, amb carrers regulars. Totes les altres construccions són de bona pedra admirablement esquadrada, si bé es nota com la superposició en alguns edificis d'aparell menys perfecte, segurament refections del temps de la decadència d'aquella civilització. Els edificis es troben tots orientats i dominant-hi les línies verticals o lleugerament trapezoidals. És una arquitectura molt sòlida, no sols per raó de la duresa i de la bona estereotomia, sinó també per raó de la poca alçada dels edificis. La part natural del turó, que és rocosa, es troba aprofitada tenaçment per a obrir-hi galeries, túnels i carreteres. S'ha trobat entre les ruïnes bona quantitat de material arqueològic mòbil, però el material que havia d'ésser més important, el de les tombes principescues, aquest ja havia estat espoliat des de l'antiguitat: les tombes han aparegut saquejades. Els arqueòlegs suposen que la fortalesa de Pisaj degué ésser, tant com ciutat, temple o bé observatori solar de caràcter religiós, perquè un dels edificis més notables del conjunt amurallat és una construcció de petites dimensions, de planta circular, al centre de la qual hi ha un gnòmon.

JOAN SACS

Vas ritual en bronze, de l'època Tzuc (Museu Cernuschi)

nyor Valcárcel ha netejat el lloc, que és un turó en bona part artificial, construït en forma de terrasses esgraonades en diverses direccions i amb edificacions en la majoria, arquitectures aixecades sovint d'aplom sobre un vertiginós estímbat i barrejada l'arquitectura amb notoria jardineria: les obres d'enginyeria per al regadiu i les construccions petites, pròpies de la jardineria, ho testimonien prou. Al costat d'aques-

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Casa de l'Ardiaca)